

Lördagen den 16 Mars.

Kl. 10 f. m.

§ 1.

De vid Kammarens sammanträde den 13 och 14 uti innevarande månad förda protokoll äfvensom protokollsutdrag rörande de ärenden, som finnas antecknade i 9—12 §§ af det förra samt i 2 § af det sednare protokollet, upplästes och godkändes.

§ 2.

På begäran beviljade Kammaren ledighet från deltagande i riksdags-göromålen åt Herr *Fredricson* under 10 dagar och åt Herr *Daniel Isaksson* intill denna månads slut, för båda räknadt från den 18 samt åt Herr *Joh. Henriksson* under 16 dagar från den 22 dennes; hvarjemte förlängning af redan erhållen ledighet beviljades Herr *Hedengren* till och med den 22 och Herr *Eric Olsson* till och med den 23 uti innevarande månad.

§ 3.

Företogs ånyo till handläggning Konstitutions-Utskottets Utlåtande No: 5, angående väckt motion om ett tillägg till 16 § 1 mom. Riksdags-ordningen.

Härvid yttrade:

Herr *Hedenberg*: Utskottet har hemställt, att den af mig väckta motionen icke måtte till någon åtgärd föranleda, men jag vågar påstå att densamma icke varit obefogad, och derföre bort vinna mer afseende, än som nu kommit den till del. Frågan rör sig deromkring att, enligt bestämmelserna i 13 och 16 §§ Riksdags-ordningen, sådana dessa för närvarande lyda, flere eller färre medborgares representationsrätt kan på ett betänkligt sätt förminska. Såsom exempel härpå vill jag anföra Hvena socken inom Calmar län, hvilken kommun består af 48 förmedlade mantal, deraf 5 höra till Aspelands härad, under det återstoden af kommunen är förlagd under Sevedes härad. Vid sednaste riksdagsmannavalet blef således, på grund af felande bestämmelse huru i dylikt fall bör förfaras, $\frac{1}{9}$ af socknen med omkring 500 personer ställd utom möjligheten att begagna sin rätt att i valet af representant deltaga. Utskottet säger visserligen, att Högsta Domstolen med anledning af anförda besvär öfver riksdagsmannavalet dömt i den rigtning motionen afser, och att således ett prejudikat redan finnes, men prejudikater åberopas vanligen vid tillämpningen af allmän lag, men icke i fråga om grundlagen, och ingenting hindrar att Högsta Domstolen en annan gång dömer annorlunda enligt grundlagens ordalydelse, hvarigenom komme att inträffa hvad jag nyss påpekade. Då emellertid de med-

borgare, som befinna sig i denna belägenhet, äro jemförelsevis få och spridda långt från hvarandra, hvarigenom den dem tillfogade orättvisa mindre observeras, hoppas jag att motionen ej måtte helt och hållet afslås, utan att densamma, för erhållande af ytterligare upplysningar, må till Utskottet af Kammaren återremitteras.

Herr Nils Larson: Motionären har nog rätt deruti, att grundlagens ifrågavarande stadganden icke äro fullt så tydliga, att ju icke olika meningar derom kunna uppstå, men det har egentligen vid första tillämpningen af dessa grundlagens bud varit af behofvet påkalladt att ega detaljerna fullt bestämda. Då nu emellertid Högsta Domstolen redan lemnat en tolkning af dessa §§, och man allmänt är ense derom att denna tolkning är den enda rigtiga, samt således hädanefter icke någon tvist bör uppstå om tillämpningen af omförmälda grundlagsstadganden för det af motionären ifrågasatta fall, synes mig icke någon tvingande nödvändighet nu vara för handen att göra det tillägg motionären påyrkat, hvadan jag hemställer, det Kammaren måtte godkänna Utskottets ifrågavarande Utlåtande.

Herr Wigardt: Äfven inom mitt kommittentskap förekomma flera dylika församlingar, af hvilka åtskilliga delar tillhöra Östra härad, och hvilkas hemmansåboar icke nu kunnat deltaga i riksdagsmannavalen, hvadan jag yrkar, att innevånarne i dylika delar af socknar böra anses tillhöra den församling, der de äro kyrkoskrifne, och jag hoppas, att i en icke långt aflägsen framtid indelningen af våra församlingar skall komma att blifva något bättre ordnad och erner öfverensstämmande i såväl kyrkligt som administrativt och juridiskt hänseende, än som nu är händelsen. Visserligen har Utskottet sagt, att Högsta Domstolen redan, genom afgifne domar, lemnat erforderlig ledning för tillämpning af nu ifrågasatta grundlagsstadganden, men då det icke är sagdt, att de, som sålunda möjligen blifva betagne sin rätt, alltid förstå att, genom anförande af besvär, söka bevara densamma, så föranlåtes jag yrka återremiss af Utlåtandet, i och för närmare utredning af ämnet.

Herr Ridderstad: Såsom vi alla hafva oss bekant, medgifver nu gällande Riksdagsordning användande af antingen medelbara eller omedelbara val för utseende af riksdagsman i Andra Kammaren, och likaså känna vi äfven, att den allmänna meningen hufvudsakligen uttalat sig till fördel för det direkta valsättet. I samma mån, som detta valsätt blir mer och mer användt, så försvinner ock olägenheten af den nu öfverklagade tvetydigheten uti ifrågavarande grundlagsparagrafer, ty hvar och en eger då aflemna sin röst i den domsaga, der han är bosatt, och i betraktande häraf ansåg Utskottet sig för närvarande icke böra framställa något förslag till följd af den ingifna motionen. Jag anhåller, att nu ifrågavarande Utlåtande måtte af Kammaren godkännas.

Herr Uhr: De förhållanden motionären omnämnt inträffa litet hvarstädes i landet, och då han nu både hört och sett, att hvad han äsyftat redan vunnit tillämpning genom Högsta Domstolens gifna utslag, så hem-

ställer jag, huruvida vi icke kunde utan vidare diskussion bifalla hvad uti Utlåtandet finnes föreslaget, helst motionären väl icke kan ega någon förhoppning att ens här i Kammaren genomdriva sitt förslag.

Herr Hedenberg: För min del tror jag att tillsvidare det öfvervägande antalet af riksdagsmannaval kommer att förrättas genom utsedde elektorer, och då, på de ställen så nu tillgått, äfven under kommande fem år samma förfaringssätt kommer att begagnas, anser jag det vara önskvärdt, att Konstitutions-Utskottet tager ärendet under förnyad handläggning, för att åstadkomma det förtydligande jag åsyftat. Visserligen har jag icke mycket hopp att lyckas i mitt bemödande, men detta kan naturligtvis icke vara tillräckligt skäl för mig att frånträda en åsigt, den jag anser riktig för att åstadkomma ett af behovet påkalladt förtydligande af våra grundlagar.

Öfverläggningen var afslutad; och Utskottets i förevarande Utlåtande gjorda hemställan bifölls.

§ 4.

Vid ånyo skedd föredragning af Bevillnings-Utskottets Betänkande N:o 8, i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion om beskattning af den inhemska hvitbetssockertillverkningen, begärdes ordet af nedannämnde ledamöter, hvilka yttrade:

Herr Otterström: Vid genomläsandet af Bevillnings-Utskottets förevarande Betänkande har jag gått till väga, såsom då man läser hebreiska; jag började nemligen på sista sidan, hvarest jag väntade mig åtskilliga reservationer, men i stället fann jag densamma alldeles blank, hvarutaf jag drager den slutsatsen, att Utskottet varit alldeles ense om den hemställan som blifvit gjord. Denna synes ock vid första betraktandet vara ganska oskyldig, ty hvilken vill väl anse sig så sakkunnig i en dylik fråga, att han vill motsätta sig en utredning deraf genom sakkunnige män; men i denna, liksom i hvarje annan fråga, finnes alltid en princip, som man kan bedöma utan att behöfva vara sakkunnig. Utskottet har å sidan 4 uttryckt den åsigt, att den begärda beskattningen är till sin grund riktig, men det är just detta som förefaller mig besynnerligt, utan att jag derföre vill anse mig tillhöra de sakkunniges antal. När jag sedermera å sidan 2 läste, att motionen, enligt Utskottets åsigt, "långt ifrån att vilja ålägga jordbruket en ny skatt, endast sträfvat att befria detsamma från en ojämnhet i bördor, och från åtskilliga andra missförhållanden, som af hvitbetssockertillverkningens konstlade uppmuntran måste blifva en följd, samt att således endast genom dess antagande jordbrukets verkliga fördel kan på ett billigt och rättvist sätt tillgodoses"; så låter detta visserligen mycket vackert, och bör på ett verksamt sätt kittla jordbrukarne, hvilkas gemensamma sträfvanden nu gå ut på att bringa jordbruket till likställighet med andra näringar; men när Utskottet vidare yttrar, "att motionen icke ifrågasätter någon särskild beskattning af hvitbetssockertillverkningen utöfver hvad andra likartade näringar bära", så förstår jag ej denna jämförelse, ty sockerraffinadöörne förädla sjelfva råvaran, men hvitbetsodlingen går ut på att producera sjelfva denna råvara. Om desse hvitbets-

sockerfabrikanter tillika vilja göra sig till raffinadörer, eller på samma gång de producera råvaran äfven vilja förädla densamma, då komma de i likhet med raffinadörer; men det är icke sagdt, att de som producera sockret äfven raffinera detsamma, ty intet hindrar den ena att stadna vid sjelfva frambringandet af råvaran och öfverlemnna förädlingen deraf åt en annan. I hvilketdera fallet som helst kommer, om vinst uppstår inom denna lik-som inom alla andra industrigrenar, denna inkomst att beskattas genom den allmänna bevillningen, så att man icke behöfver befara att densamma blir skattefri. När Utskottet derjemte talar derom, att, genom skattefrihet för tillverkningen af hvitbetssocker, den af naturen redan mest gynnade jorden skulle erhålla ett stort privilegium, en verklig premie framför och på bekostnad af det öfriga jordbruket, så tror jag icke att detta håller fullkomligt streck; ty om man eger en jordbit, så har man väl ock fullkomlig frihet att använda densamma för producerandet af hvad som mest lönar sig. Så ser man t. ex. här omkring Stockholm och omkring större städer, der gödningsämnen finnas i större mängd, stora tält planterade med tobak; denna är ock en af de s. k. kassaartiklarne likasom socker; hvarföre då icke med samma skäl lägga accis på odling och fabrikation utaf tobak? Alldeles enahanda skäl böra kunna framdragas härför. När man nu sett huru jordbrukarnes, snart sagdt, raseri att producera span-mål, som gått till en beklaglig öfverdrift, och hvarigenom jorden på många ställen blifvit utsugen i stället tör välskött och förbättrad, föranledt dertill, att rationele jordbrukare helt och hållet förändrat system och före-trädesvis slagit sig på ladugårdsskötsel medelst producerande af smör, ost och kött m. m. i stället för hafre till export på utrikes ort, samt man tillika funnit, att detta lemnar en stor och säker vinst för dem, som på detta sätt använda sin jord; så förundrar det mig högeligen, att man ännu icke kommit fram med det förslaget att lägga en särskild skatt på dessa jordbrukare, som tillåta sig dylika vådliga nyheter.

När Utskottet framhåller de stridigheter, som i Frankrike och Tyskland under en följd af år förts angående "sockerfrågan", och hotar med dylika stridigheter äfven inom vårt land, i fall vi vilja lemna full frihet åt en uppblomstrande näring, så tror jag, att Utskottet dragit förhastade slutsatser och att vi hafva föga anledning att frukta något dylikt. Exempelen från Frankrike och Tyskland äro här icke tillämpliga. Utskottet säger att Regeringen i Frankrike, under påtryckning af faran för sina statsinkomster, af koloniernas och sockerförbrukarens klagomål samt utledsen vid de städse återkommande tvisterna, föreslog, att på Statens bekostnad inköpa alla de inhemska sockerfabrikerna och för framtiden undertrycka denna industri; men vi böra härvid noga lägga märke dertill, att större delen af de Franska Kronan underlydande kolonisterna, som producerade råsocker, stodo gent emot dem, som i sjelfva hemlandet producerade hvitbetor, och att de förre således hade anledning till missnöje för den skattefrihet hvitbetsodlarna åtnjöto, men några dylika konkurrenter finnas icke här, utan intages deras ställe här af utländingen, till hvilken förmån den inhemska industrien således skulle lida intrång genom en obehörig och förhatlig beskattning. Hvad Tyskland beträffar, så är det snart sagdt befriadt från all konkurrens med utlandet i fråga om tillfredsställandet af den inhemska konsumtionen, ty då man inom landet kan producera $\frac{9}{10}$

af behovet för förbrukningen, så synes det mig, som man med lugn skulle kunna motse någon förminskning i statsinkomsterna genom den bortfallande tullen å råsocker, helst landet derigenom vinner mångfaldigt mer genom att icke behöfva betala utländingens råvara. Men der finnas tvenne stridiga intressen, stående gent emot hvarandra, nemligen sockerproducenterne å ena sidan, och å den andra dessa hungriga jägare efter statsinkomster af vissa s. k. kassaartiklar.

När nu Utskottet säger sig lifligt instämma deruti, att det nu väckta förslaget ej får undanskjutas, då ett uppskof numera, sedan denna industri redan inom landet ej obetydligt bedrifves, och nya förslag om dess vidare utsträckning nästan dagligen framkomma, ej kan ske utan ganska stora faror, så för det allmänna som den enskilde, och då Utskottet derjemte synes vara af den meningen, att den föreslagna skatten å tillverkningen af hvitbetssocker endast småningom bör påläggas och höjas till fulla beloppet, d. v. s. att nu endast skrifvelse i ämnet skulle till Kongl. Maj:t aflätas för att vid nästa riksdag erhålla förslag till en låg beskattning, som kunde så småningom stiga, förutsatt nemligen att icke hela denna näring under tiden aftynar och dör, så ser jag i detta förslag en hotelse mot denna nyvaknade industri af så menlig och våldlig beskaffenhet, att jag måste deremot på det allvarligaste protestera, och jag tror att ingen kan beräkna det betryck, hvaruti våra industriella förhållanden kunna råka, i fall en dylik grundsats lyckas göra sig gällande. Jag har, under alla de föregående riksdagar jag bevisat, sett huru man oafätligt sträfvat att undandröja alla de produktionskatter, hvilka från förfutna tider tryckt åtskilliga näringar, och äfven vid denna riksdag har man sett bemödanden gjorda att borttaga den sista af dessa föräldrade lemningar efter försvunna tider; hvarföre jag för min del ingalunda kan godkänna antagandet af en grundsats, hvarigenom dylika skatter åter skulle påläggas näringarne, och en grundsats som skulle göra en och hvar obenägen att hädanefter inlåta sig på dylika för fäderneslandet gagnande företag som denna nyvaknade industri, hvilken dessutom, för att kunna bedrifvas, erfordrar stora kapital och högst betydliga arbetskrafter. I hela vår sednare lagstiftning finnes blott en enda sådan undantagslag, som man nu tillämnar för hvitbetssockerfabrikationen, och det är den för bränvinsbränningen, men jag tror att dessa näringar hvarken böra eller kunna jämföras, aldrig minst med afseende på den grund, hvarpå denna undantagslagstiftning är byggd. På grund af hvad jag nu anfört, får jag nu avsluta mitt yttrande med att på det allvarligaste yrka afslag å Utskottets hemställan.

Herr Ola Jönsson: Då denna fråga om accis på den inhemska hvitbetssockertillverkningen här inom denna Kammare väcktes, trodde jag och många med mig, att motionen aldrig skulle kunna föranleda till någon åtgärd; men vi se dock nu, att Utskottet, i likhet med motionären, fruktar att Staten genom denna fabrikation skall komma att gå miste om en betydlig statsinkomst, och därför tillstyrkt en utredning i hvad mån och på hvad sätt tillverkningen af hvitbetssocker inom landet lämpligen kan och bör åläggas särskild beskattning. Jag tror dock för min del, att man, genom vidtagande af dylika åtgärder, såsom en talare vid remissen af motionen

tionen ganska riktigt anmärkte, låter Staten väl bibehålla räntan men deremot förlora kapitalet; ty den ledande tanken, som genomgår hela Betänkandet, synes endast vara att undertrycka hvitbetsodlingen, på det Staten icke måtte gå miste om den inkomst sockertullen förskaffar densamma. Jag kan dock försäkra, att det icke behöfves så stora kraftanstängningar att hämma hvitbetsodlingen, som dessutom ännu blott är att anse såsom en framtids tanke, och de hittills gjorda försöken äro så obetydliga, att de böra betaga en och hvar farhågan för någon slags öfverproduktion i denna väg. Utskottet säger, att endast en mindre del af Sveriges jord kan för hvitbetsodlingen göras tjenlig; detta må väl vara möjligt, ehuru jag för min del tror att så icke är förhållandet, utan att vi hafva rätt mycken härtill duglig jord; men hvad jag med säkerhet känner, det är att ingen jord kan gifva god skörd af hvitbetor, utan att vara på det sorgfälligaste sätt dertill beredd. Jag känner personer, som försökt odlingen af dessa växter, men afstått derifrån till följd af det otroligt stora besvär detta medförer, och säkert är, att, får man nu spörja, det fråga uppstått att belägga denna näring med särskild beskattning, man heldre afstår från utöfvandet af denna industri, vore den äfven aldrig så lönande, än underkastar sig ett slikt oförsynt prejeri. Egentliga och största besväret med hvitbetsodlingen är att hålla fälten rena från ogräs, men dertill behöfver man dock icke använda fullt arbetsföre personer, utan kan dervid nyttja barn eller äldre personer, som ej duga till annat, hvarigenom arbetsförtjenst äfven kan beredas sådana, som annars måste gå miste om fördelen att erhålla någon sådan.

Såsom jag nyss nämnde, synes grundtanken i Betänkandet leda derhän, att man för att kunna bibehålla tullinkomsterna oförminskade bör söka påfinna medel att hämma den inhemska produktionen af råämnen, eller att göra tullinkomsterna till hufvudsak och produktionen till bisak, men visheten eller ens fördelen af en dylik finanslära är för mig omöjlig att fatta. Här är nu hvarken tid eller stället att ingå i bedömandet af de olika slag af tullar, som i allmänhet användas, men en annan dag torde tillfälle gifvas att härom orda. Nu vill jag blott i förbigående nämna om tullen på dessa artiklar, hvilka man plägar benämna kassaartiklar, och för hvilka tullar man uppfunnit det ståtliga namnet finansstullar, att jag icke känner i hvilkens hufvud den tanke upprunnit, att dermed beskatta allmänheten; men då de varor, som härmed äro belagda, utgöras af sådana, som för den stora befolkningen äro nödvändighetsartiklar, kan jag icke gifva honom benämningen af en god fosterlandsvän, åtminstone icke någon god vän af fosterlandets fattigare befolkning. Tullar vill jag icke försvara, ty äro de obehöfliga böra de borttagas, och äro de lagda på nödvändighetsvaror äro de derjemte, enligt min åsigt, orättvisa.

Utskottet har visserligen icke föreslagit annat än aflåtandet af en skrifvelse i ämnet till Kongl. Maj:t, och denna vore väl icke så farlig att bifalla, men då jag tager för gifvet, att densamma förr eller sednare leder till aflåtande af en Kongl. Proposition antingen vid nästa eller någon snart derpå följande riksdag, och då jag icke vill bidraga att förleda Regeringen till ett steg, som skulle innebära en bestämd orättvisa mot en stor del af landets innebyggare, så kan jag icke medgifva aflåtandet af en dylik skrif-

velse, utan måste på det bestämdaste yrka afslag å Utskottets i Betänkandet gjorda hemställan.

Herr *Fredricson* jemte flere af Kammarens ledamöter instämde med Herr Ola Jönsson.

Herr Lindström: Det ligger i sakens natur och var att förutse, att en sådan fråga som den förevarande skulle, första gången den framlades, väcka motstånd och detta af det helt naturliga skälet, att man icke hunnit sätta sig in i densamma eller förutse hvilka följder för denna och andra näringar, företrädesvis jordbruket, en sådan beskattning å den inhemska hvitbetssockertillverkningen, hvarom nu är fråga, skulle kunna medföra; men ju mera man får tillfälle att tänka på saken, kan man svårigen undgå att finna, det stora och viktiga skäl tala för densamma, så att, om ock frågan nu faller, den dock är af beskaffenhet att i ny form vid en kommande riksdag åter uppstå. Man har, enligt min tanke, allt för mycket fäst sig vid benämningen "accis", ett ord som hos oss blifvit förhatligt, men hvilken beskattningsform dock varit uti flera fall nödvändig, såsom förhållandet ännu är med bränvinstillverkningen, hvilken näring har en exceptionel karakter. Frågan är nu om icke en sådan exceptionel casus äfven här inträffar.

De förhållanden, som i allmänhet betinga en dylik beskattning på den inhemska näringen, äro de stora tullavgifter Staten för sina utgifters skull ser sig nödsakad pålägga konsumenterna i landet. Vål har det blifvit sagdt, att den tull, som är lagd på råsocker, som utifrån importeras, icke skulle verka såsom skydd för den inhemska hvitbetssockertillverkningen, men det är ju klart att, då priset på det inhemska hvitbetssockret måste rätta sig efter priset på råsockret, som importeras, och detta sednare har att draga en betydlig tull, som deremot icke besvärar hvitbetssockret, så ställes denna sednare industri uti en bättre ställning än den förra, och befrielsen från erläggande af en råsockertullen motsvarande afgift blir i sjelfva verket en present åt eller ett skydd för hvitbetssockertillverkningen. Detta skydd länder icke till fördel för jordbruksnäringen i allmänhet utan gagnar allenast några få, nemligen dem, hvilka redan förut ega tillräckligt stora förmåner genom fördelen af god jordmån. Det är nemligen icke möjligt att öfverallt odla hvitbetor utom i sådana trakter, som utmärka sig för särdeles stark och god jordmån, och låter detta knappast göra sig annorstädes än i närheten af de stora städerna, der god tillgång till gödningsämnen finnes. En talare yttrade, att om vi nu beträda denna bana, så ligger det nära till hands att äfven beskatta andra inhemska artiklar, exempelvis tobak; men jämförelsen emellan tobaksodlingen och hvitbetssockertillverkningen är något haltande, ty då af de inhemska hvitbetorna kan tillverkas socker, som till sin beskaffenhet är lika godt som det socker, hvilket utifrån införskrifves, så kan deremot den tobak, som här i riket tillverkas, icke jämföras med den utländska tobaken, utan är den i allmänhet så medelmåttig, att den blott kan betraktas såsom ett slags surrogat för tobak. Ännu mera haltar jämförelsen emellan hvitbetssockertillverkningen och produktionen af våra ladugårdsalster, såsom ost och smör m. m., enär dessa artiklar icke äro med tull belagda; i annat fall hade förhållandet varit annorlunda. Samme talare har åberopat exempel

från andra länder och påmint om de strider, som der egt rum i afseende å beskattningen af denna näringsgren, och tager jag mig i anledning deraf friheten hemställa, hvad väl motionären och Utskottet egentligen afsett, om icke just att för framtiden förebygga dylika strider här inom landet; varande det lätt att förutse, att, om det skulle lyckas att omhägna denna industri med ett särskildt skydd, äfven vi hafva att emotse framtida strider och mäktiga intressens kamp vid våra riksdagar, hvaraf vi under den föregående tiden haft alldeles tillräckligt, och till hvars återupplifvande vi åtminstone icke böra bidraga. Bemälda talare ansåg vidare såsom önskvärdt, att allt det socker, som hos oss konsumeras, kunde inom landet tillverkas; men hvad blefve väl konsekvensen deraf, jo! att vi måhända finge utifrån taga den fyllnad i vårt behof af säd, ost och smör, som till följd af hvitbetsodlingen icke kunde inom landet produceras. För min del anser jag sädesodlingen och ladugårdsskötseln såsom vida viktigare näringsgrenar än hvitbetssockertillverkningen, och tror det icke skulle lända landet till något gagn, om denna sednare näringsgren så toge öfverhand, att vi skulle nödgas utifrån köpa våra nödvändigaste lifsförnödenheter. Endast i den händelse, att denna nya näringsgren fritt och naturligt, utan skydd eller konstlade medel, utvecklar sig, är den att helsa välkommen. I öfrigt kan jag icke, i likhet med en föregående talare, i Utskottets Utlåtande finna något hot emot ifrågavarande nyvaknade industrigen utau på sin höjd en varning, hvilken jag anser vara så mycket mera påkallad, som bearbetningar lära vara å bane att uppdrifva hvitbetssockertillverkningen i landet, allt i förlitande på att de nu bestående förhållandena skola fortfara. Men förr eller sednare, när Staten finner sig beröfvad större delen af sina påräknade tullinkomster, skall en förändring härutinnan blifva oundviklig men då svårare att genomföra, när det nya tillskapade intresset genom Representationen förmått bereda sig ett större öfvertag. Den talare, som närmast före mig hade ordet, yttrade, att vid drifvandet af denna näringsgren kunde användas minderåriga barn, hvilket förhållande han för sin del tycktes anse särdeles fördelaktigt, och lemnar jag derhän om denna industri på så sätt kan drivas; men deremot anser jag, med ledning af de uppgifter, som mig blifvit lemnade rörande denna industrigen, samt de kostnader och arbetskrafter, hvilka dertill erfordras, det icke vara alltför vågadt att påstå, att, om denna industri skulle inom någon viss, af naturen dertill företrädesvis gynnad provins komma att i större skala bedrivas, densamma skall från andra trakter af landet draga till sig arbetskrafter, som för jordbruket derstädes voro af mera nytta; och att jordbruksnäringen på det hela derpå skulle vinna anser jag för min del åtminstone otvifvelaktigt. Då nu Utskottets Betänkande i ämnet allenast afser att vinna rådruum för att under tiden närmare tänka på saken, äfvensom åvägbringa en utredning af frågan till en kommande riksdag, så kan jag för min del icke finna annat, än att viktiga skäl tala för bifall till detta i sig ganska förtjenstfulla Betänkande, i det skick hvori det sig nu befinner.

Herr Murén: Jag hade icke trott, att det nu föredragna Betänkandet, hvilket, efter mitt förmenande, är uppställt med mycken försigtighet, samt i öfrigt omfattande och tydligt, skulle här emottagas med sådan ovilja

och så hårda ord, som nu varit fallet, och ej heller hade jag ansett det möjligt, att ett sådant missförstånd om de grundprinciper, på hvilka Utskottets räsonnement stöder sig, skulle kunna ega rum hos Kammarens ledamöter, som nu visat sig vara händelsen. En föregående talare yttrade, att en viss princip får finnas för allt, och att man väl bör kunna begripa den, utan att derföre ega sakkännedom eller detaljkunskap. Detta kan väl i och för sig vara sannt, men jag hade föreställt mig, att den princip, som ligger till grund för Utskottets nu förevarande Betänkande, är deri så tydligt uttalad, att man hade bort kunna förstå den, äfven utan att ega någon sakkännedom. Derest för framtiden alla de råämnen, hvilka för sockerfabrikationen inom riket erfordras, kunna inom landet tillverkas, så gå för Staten förlorade de tre millioner R:dr, hvilka nu tillflyta Statsverket såsom tull å importeradt råsocker, men hvem komma väl dessa tre millioner R:dr till godo? Atminstone icke Rikets innebyggare i allmänhet, ty dessa få i så fall på ett eller annat sätt fylla den brist, som sålunda uppstår i statsintraderna. Men härom innehåller Betänkandet närmare upplysningar. En talare yttrade, att finanstullar icke voro i landets intresse, och att de, som uppfunnit dylika tullar, icke varit sanna fosterlandsvänner, men jag vågar påstå, att desse älskat sitt fosterland och haft dettas väl för ögonen lika mycket som de, hvilka uppfunnit skyddstullar, enär båda afsett att öka landets materiela välmåga. Båda dessa system kunna emellertid icke trifvas jemte hvarandra, och hafva vi derföre här i Sverige allt mer och mer öfvergått till finanstullarne, hvarföre det nu icke går an att kasta detta system öfver bord och dymedelst beröfva oss frukterna af det-samma, utan att derföre beskattningen minskas. Man har vidare sagt, att genom beskattning å hvitbetsodlingen lägges äfven skatt å jordbruket i allmänhet, men detta håller icke streck. Derest de talare, som påstå sådant, vilja i stället för tull å råsocker pålägga landets innebyggare ett par procent högre bevillning, så skall jag visst icke sätta i fråga att, genom beskattning å hvitbetsodlingen, hämma produktionen af denna näring, men vilja de deremot icke sålunda höja bevillningen, så torde det blifva nödvändigt att beskatta hvitbetsraffineringen. Så enkel är hela denna sak. Man bör derföre icke söka blanda bort densamma med påståendet, att den ifrågasatta beskattningen är till skada för jordbruksnäringen. Utskottet har äfven klart och tydligt utvecklat detta i sitt Betänkande. At en prospectus rörande inbjudning till aktieteckning för anläggning af en hvitbetssockerfabrik i Skåne, hvilken jag nu har i mina händer, synes att här i Sverige ett tunmland jord lemnar i skörd öfver hufvud 325 centner hvitbetor, och då dessa beräknas gifva $6\frac{1}{2}$ procent kristalliseradt socker, så skulle för produktion af det quantum raffineradt socker, nemligen 45 millioner //, som inom Riket konsumeras, erfordras för plantering af hvitbetor 21,000 tunmland jord, hvaremot om hvitbetorna beräknas gifva 8 procent kristalliseradt socker, såsom förhållandet antages vara i Tyskland, och hvilket är gauska troligt, enär vår Landtbruks-akademi antager hvitbetor gifva ända till $9\frac{1}{2}$ å 10 procent socker, så skulle för produktion af hela vårt konsumtionsförråd af socker erfordras allenast 17 å 18,000 tunmland. Men om vi också antaga såsom medelareal 20,000 tunmland och tillika beräkna, att odlingen icke återkommer tidigare än hvar 8:de år, så erfordras för denna odling af hvitbetor allenast 160,000

tunnland jord, hvilket icke utgör mera än något öfver en fjerdedel af allenast Malmöhus läns åker och odlade jord, som beräknas utgöra 550,659 tunnland, då deremot hela landets odlade jord af sednast nedsatta Finanskommitté beräknats år 1858 hafva utgjort 4,892,000 tunnland eller, såsom på ett annat ställe uppgifves, 4,196,354 tunnland åkerjord. Om nu således, enligt hvad jag sökt visa, allenast 20,000 tunnland jord erfordras för producering af hvitbetor, tillräckligt för fylande af vårt sockerbehof, hvem kan då säga att den ifrågasatta beskattningen skulle komma att tynga jordbruket i allmänhet? Till denna näring erfordras kapital och arbetskrafter, och är bristen härpå orsaken hvarföre ifrågavarande industrigen hos oss ännu icke tagit någon fart; men ju mera vi lyckats tillägna oss dessa vehiklar för all industri, ju mera har denna näringsgren uppblomstrat och synes nu vilja mera allvarsamt utveckla sig, enär flera bolag tör drifvande af denna industri hålla på att bilda sig. Må vi derföre i tid betänka hvad vår frid tillhör och icke inlocka dessa bolag i företag, baserade på ett outhärdeligt premium från Staten. Till de Skånska städerna infördes under åren 1854—1856 12,546,138 // råsocker, eller per medium för hvarje år 4,182,046 //, hvilket motsvarar en tillverkning af 3,345,637 // raffinadsocker, samt under åren 1863—1865 7,869,473 // råsocker, således per medium för hvarje år 2,623,157 //, som motsvarar en tillverkning af 2,098,526 // raffinadsocker. Under samma tid utgjorde tillverkningen vid Landskrona sockerfabrik åren 1854—1856 11,157,970 //, eller i medeltal för hvarje år 3,719,323 //, samt under åren 1863—1865 11,946,659 // eller i medeltal 3,982,190 //. Vi se således, att oaktadt införseln af råsocker minskats till nära hälften, tillverkningen af socker betydligt stigit, och får detta förhållande tillskrifvas raffineringen af hvitbetor. Beräkna vi nu hvad Staten genom minskade tullintrader förlorat, så finna vi, att denna förlust, efter beräkning af nu gällande tull å råsocker, 8 öre per //, uppgått under åren 1854—1856 till 37,369 R:dr och under åren 1863—1865 till 188,366 R:dr om året. Jag har visserligen icke någon uppgift sednare än för år 1865, men jag tror mig dock med fullt skäl kunna antaga, att den inkomst Staten sålunda mistat för innevarande år, uppgår till 300,000 R:dr, och skulle det icke förundra mig, om deusamma två år härefter ökades till 1 million och sedan vidare höjde sig i sådan progression. Vi skulle då snart befinna oss i samma ställning som Franska Staten, hvars Regering, då den såg hela tullintraden på råsocker försvinna, föreslog Representationen att på Statens bekostnad och för dess räkning inköpa alla de inhemska hvitbetssockerfabrikerna och för framtiden undertrycka denna industri. Förslaget vann visserligen icke framgång, men man antog likväl nu principen om lika beskattning för inhemskt som för kolonialsocker, och sedan dess har den inhemska tillverkningen af hvitbetssocker gått betydligt framåt. I Frankrike uppgick år 1866 Statens inkomst i tull å infördt råsocker till något öfver 56 millioner samt beskattningen å hvitbetssockertillverkningen till något öfver 53 millioner francs, så att nära hälften af statsintraderna från sockertillverkningen ingick från hvitbetsodlingen, och det beräknas äfven att hälften af det socker, som i Frankrike konsumeras, tillverkas af hvitbetor. Enahanda är förhållandet i Tyskland, der äfven accis finnes å hvitbetssockertillverkningen, ehuru den icke uppgår till så högt belopp som tullen å råsocker.

Nu ser man, att detta är en ny näring, som icke bör qväfvas i sin linda genom särskild beskattning. I likhet med Utskottet helsar jag emellertid denna näring välkommen och önskar dess framgång, men endast med vilkor, att densamma utan skydd och privilegium utvecklar sig, ty annars kan den blifva farlig. Om, för att nu ytterligare göra en kalkyl på dessa 20,000 tunnland jord, hvarom jag redan talat såsom tillräckliga för tillverkning af hela vårt sockerbehof, planteras hvitbetor, så går denna jordareal förlorad för hveteodlingen, och med beräkning att härpå kunde skördas 200,000 tunnor hvetesamt att hvarje tunna kunde säljas till ett pris af 20 R:dr, så är det en summa af icke mindre än 4 millioner, hvarmed vår sädesproduktion minskas. Visserligen är det möjligt att genom hvitbetsodlingen produktionsvärdet å dessa 20,000 tunnland skulle kunna uppgå till 9 millioner R:dr, men då man tager i betraktande att genom minskad hvetesodling 4 millioner R:dr gå förlorade och att tullintraderna minskas med 3 millioner R:dr, samt afseende jemväl fästes derpå, att arbetskrafter från hela landet komma att, på bekostnad af öfriga jordbruket, dragas till denna nya industrigren, så tror jag vinsten för landet just icke vara att rosa. Utskottet har derföre, enligt min tanke, haft fulla skäl för hvad det i ämnet tillstyrkt. Vidare har man påstått att, med lika skäl som man beskattar hvitbetsodlingen, kunde man äfven lägga skatt å ladugårdsprodukter, såsom ost och smör, och skulle detta visserligen vara sannt, om Staten af dessa produkter uppbar tull, men då nu så icke är förhållandet, blifver denna jemförelse origtig, hvilket äfven, ehuru icke på samma skäl, gäller i viss mån angående tobak, enär, enligt hvad en föregående talare redan upplyst, den tobak, som här inom landet tillverkas, snarare kan anses allenast såsom ett surrogat för tobak. Tillverkningen af tobak är också här inom landet ganska inskränkt, men skulle den i en framtid tilltaga, så blir tid att äfven åsätta denna industri en viss accis. Icke heller kan det anses såsom något nytt och främmande här i Sverige att särskildt beskatta den inhemska tillverkningen, såsom exempel hvarpå jag blott vill anföra bränvinsbränningen. Taga vi nu bort tullen å bränvin, så kunna vi äfven afskaffa tillverkningsafgiften, men det är icke lika lätt att afstå denna sednare som tullen å socker, och böra vi derföre se till, att vi åt Statsverket söka berga hvad detsamma tillkommer. Man har under diskussionen äfven talat om skyldigheten att hushålla; ja! detta vill äfven jag, men jag tror att det snarare hör till en god hushållning att söka taga vara på Statens medel än att bortslumpa dem, och är det i förstnämnda hänseende som Utskottet afgifvit sitt ifrågavarande Betänkande. Af samma skäl som det skulle vara orätt att lägga skatt å produktionen af hvitbetssocker, emedan denna kommer att betala bevilling på den behållning, som derå uppkommer, så skulle det å andra sidan kunna sägas, att det borde vara tillåtet för den enskilde att tillverka poststämplar, enär äfven denna industri kunde beskattas genom bevilling, men följden häraf blefve emellertid, att Statsverket ginge i mistning af den inkomst, som poststämpeltillverkningen nu inbringar. Under 17:de århundradet gjorde man här i Sverige försök att vid Edelfors eller Ädelfors tillverka guld och uppbar derföre stora premier af Staten, och man höll ut dermed, oaktadt värdet af guldproduktionen icke blef större än beloppet af premierna, medan, såsom dåvarande statsekonomer uttryckte sig, de erhöilo en så

ädel produkt. I våra dagar har man gjort samma experimenter. För några år tillbaka upptäckte nemligen en skicklig kemist, att kopparn vid Falu grufvor innehölle guld. Denna koppar, ehuru icke i och för sig så ren, vann likväl stark efterfrågan och betaltes högt, hufvudsakligen emedan den visar sig särdeles lätt att förgylla. Försök anställdes att ur denna koppar frambringa guld, och det lyckades äfven att per år tillverka ända till 100 $\%$ guld, som betaltes med 1000 R:dr skålpundet, men då man gjorde ett öfverslag öfver tillverkningskostnaden, så befanns att man härpå gjort en enorm förlust. Emellertid blef kopparn bättre, ty genom den procedur, den så'unda genomgick, renades den från främmande beståndsdelar; men fabrikationen måste emellertid nedläggas, emedan den icke bar sig. Skulle emellertid Staten medelst tull kunna eller vilja lyfta guldpriset i landet 40 eller 50 procent, såsom här nu ifrågasattes med hvitbetssockerpriset, så skulle säkerligen guldmakeriet bära sig mycket väl för producenten. Enahanda skulle förhållandet blifva, om hvitbetsodlingen skulle genom särskilda privilegier skyddas och uppmuntras, men för min del tror jag, att denna industri kan bestå utan något särskildt skydd.

På grund af hvad jag sålunda haft äran andraga, vågar jag hemställa, det Kammarrens Herrar ledamöter behagade lemna sitt bifall till Bevillnings-Utskottets nu ifrågavarande Betänkande.

Herr Hörnfeldt: Det kan icke nekas, att den föregående talarens yttrande var synnerligen sakrikt och utförligt, och det är derföre icke underligt, om man i och för dess längd icke kan fästa sig vid annat än en och annan mening. Det kan visst vara sannt, att man genom hvitbetsodlingen och den derpå grundade sockerfabrikationen kan komma att importera mindre råsocker, men det skulle ju vara en nationalvinst, om man finge till och med exportera socker. Jag tror derföre, att man icke bör lägga några onaturliga band på denna industri. Då man skattar för sin jord, bör man ock få begagna den som man vill. Jag kan icke inse, hvarföre man nu genom en skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle begära beskattning på en industri, som ännu ligger i sin linda. Jag tror icke att det finnes någon anledning till att bifalla Utskottets Betänkande, utan yrkar jag afslag derå.

Häruti förklarade sig Herr *Östman* instämna.

Herr Sven Hansson: Utskottet inleder sin här gjorda framställning med förklarande, att Utskottet egnat det viktiga och grannliga ärendet sorgfällig granskning, och Utskottet tillägger, att Utskottet "särdeles" pröfvat de skäl, som ur synpunkten af jordbrukets intresse och behof blifvit deremot anförda, så mycket heldre, som omsorgen för vår förnämsta näring fordrar att ej tillstyrka någon åtgärd, som med fog kan befaras ytterligare komma att trycka dess af flerahanda orsaker redan nog svåra ställning. Här af kan man se, att Utskottet sökt grundligen pröfva dessa ämnen. Det har då icke kunnat annat än väcka en billig förundran hos mig och mången, huru det varit Utskottet möjligt att komma till det slut, som Betänkandet gifver vid handen.

För min del kan jag ingalunda lemna detsamma mitt godkännande. Jag instämmer fullkomligt med den föregående värde talare, som förfäktat

den satsen, att en sådan beskattning, som Utskottet här velat åstadkomma, är till sjelfva sin grund oriktig och till sin verkan försätlig. Också tror jag näppeligen, att den i något hänseende kan försvaras med giltiga skäl. Längre har man hört den jordbrukande klassen i landet högljudt klaga öfver borttagandet af det skydd för jordbruksnäringen, som hittills funnits i tullen på dess alster; och hvad skulle de nu säga, om man företog sig att på detta, enligt Utskottets eget erkännande, svårt betryckta jordbruk lägga en särskild skatt, för att denna vår modernäring skulle få tillgodogöra sig jorden på det sätt, som kunde befinnas vara mest fördelaktigt?

Man har sökt här jemföra den föreslagna skatten på hvitbetsodlingen med bränvinstillverkningskatten. Jag kan dock icke förstå, att dem emellan finnes någon likhet. Skälet för beskattningen af bränvinet har varit, att man velat fördyra varan samt derigenom begränsa förbrukningen och med detsamma bereda Staten inkomster. Analogt med detta kan väl icke förhållandet sägas vara med hvitbetssockertillverknigen. För min del anser jag, att den dag borde vara välkommen för landet, då man af hvitbetor skulle kunna tillverka allt det råsocker, som under förädlad form inom landet konsumeras. Och om äfven man vinner detta mål med en uppoffring i tullinkomst af 3 millioner R:dr, bereder man landet säkerligen en besparing af minst dubbla beloppet, och detta är väl icke någon förlust för Staten utan tvärtom.

Af tvenne föregående talare har den ene grundat sin slutliga mening på en uppgift, enligt hvilken kostnaden för odling af hvitbetor skulle uppgå till 200 R:dr per tunnland. Jag undrar dock, om en Representantkammare bör fatta beslut i ett så viktigt ämne på grund af ett dylikt enskildt och obestyrt förebärande. Jag tror, att man behöfver vara fackman för att kunna rätt bedöma en dylik sak.

Den andre talaren har framlagt en kalkyl beträffande odlingen af hvete å ena sidan och hvitbetor å den andra, och han har kommit till ett ganska klen resultat för hvitbetsodlingen. Jag befarar att icke heller *han* är i besittning af den sakkännenom, som för ett tillförlitligt omdöme äfven i detta fall tvifvelsutän är af nöden. Detta visar sig också genast deraf, att han uppställt sin beräkning icke efter utsädet utan för tunnlandet, och resultatet måste då alltid blifva för högt. Åtminstone hade han väl bort taga i betraktande, då den årliga skörden af ett tunnland hvete uppskattas, att för hvetes odling i vanligaste fall fordras trädad jord, och att atkastningen således högst kan beräknas till hälften mot hvad ifrågavarande talare beräknat. Man behöfver icke vara man af facket för att inse det. I allt fall kan väl det icke förnekas vara obilligt och orättvist, att med skatt belasta en näring, som lemnar stort affall till jordbrukets förbättrande.

Man har också sökt blicka in i framtiden, och man har framkastat den förmodan, att, om en gång det skulle inträffa, att odlingen af hvitbetor hunne till den höjd, att den kunde förse landet med dess sockerbehof, denna odling borde hafva så inkräktat på jordbruket i öfrigt, att det skulle blifva nödvändigt att importera smör och ost från utlandet. Jag är sjelf landbrukare, och jag har visserligen icke odlat hvitbetor för tillverknigen af socker, men jag har dock odlat detta växtslag. Jag kan således någorlunda bedöma dess beskaffenhet, åtminstone hvad affallet be-

träffar, och jag har funnit detta vara så gagneligt för jordens alstringskraft, att det varit just för att vinna detta affall, som jag odlat hvitbetor. Om jag nu ställer min landthushållning så, att, på samma gång jag från min jord anskaffar ett af landets förnämsta behof, som är socker, jag derjemte bereder mig tillgång till ett föderämne, som för jordens kultur och förhöjda bärighet visat sig vara i hög grad fördelaktigt, hemställer jag till Er, mine Herrar, om jag icke handlat klokt för det allmänna likaväl som för mig sjelf, och om jag icke bör i detta mitt lofvärda sträfvande af Staten uppmuntras i stället för att hindras i min verksamhet.

Man behagar visserligen invända, att landets jordbrukare i allmänhet icke skulle hafva gagn af hvitbetsodlingens största möjliga utveckling, emedan vinsten deraf blott tillfölle en liten del af jordbrukarne. Men detta är ju hvad som dagligen eger rum inom hvarje gren af produktionen. Den ene odlar hvete och får större afkomst deraf, än den som sår hafre. En tredje odlar råg o. s. v. Om en dylik åsigt bör läggas till grund för en *beskattning*, lemnar jag derhän.

Mera vore att säga. Ämnet är rikt, men jag vill icke längre uppehålla diskussionen. Jag förenar mig med dem, som yrkat afslag.

Herr Friherre Gripenstedt: En värd talare har uttryckt sin förundran deröfver, att ingen reservant yttrat sig emot det resultat, hvartill Utskottet kommit. Mig förundrar detta likväl alldeles icke, ty om man närmare begrundar ämnet och den utredning af frågan, som Utskottet gjort, så synes det mig vara ganska klart, att *så länge* (märk väl!) man belägger sockerförbrukningen med en konsumtionsskatt, hvilken skatt för kolonial-sockret upptages i form af tull vid införseln, är det också alldeles nödvändigt, så framt man ej vill komma till de orimligaste resultat i beskattningsväg, att en motsvarande afgift, eller accis, lägges på det inhemska hvitbetssockret. Mången anser orätt, att man genom en dylik art af beskattning eller genom konsumtionsafgifter upptager skatt af konsumenterna, utan att dessa sjelfva så noga veta det. Äfven jag medgifver, att uti ett väl ordnadt skattesystem bör, så vidt utan olägenhet kan ske, alltid ingå en direkt och öppen beskattning. Dock anser jag att den direkta beskattningen hvarken kan eller bör uteslutande eller i en alltför stor utsträckning begagnas, och detta bland annat af det skäl att konsumtionsskatterna deruti ega företräde, att de nästan alltid, till större eller mindre del, bero på hvars och ens fria vilja, så framt föremålen för denna beskattning äro rätt valda. Och just därför brukar man också för sådant ändamål företrädesvis välja sådana artiklar, som förnämligast falla inom de mera välmåendes konsumtion. Denna beskattning sönderfaller emellertid, med hänsyn till formen för dess upptagande, i tvenne hufvudgrupper, nemligen tull och accis. Man upptager den förra, såsom känt är, på det sätt, att den som köper varan utifrån erlägger tullafgiften, hvilken utgift han sedan vid försäljningen låter konsumenterna återbetala. Den sednare eller accisen drabbar deremot sådana tillverkningar inom landet, hvilka äro belagda med konsumtionsafgifter, och om en konsumtions-beskattad vara är af det slag, att den, såsom t. ex. bränvin, både tillverkas inom landet och utifrån införes, så blir den underkastad dels accis, dels tull. Då man nu besinnar, att dessa indirekta skatter i vårt finanssystem uppgå

till ett sammanlagdt belopp af omkring 23 millioner, torde knappast något vidare behöfva tilläggas för att bevisa deras nödvändighet. Men frågan blir då: *vilka* äro väl de artiklar, som böra vara föremål för konsumtions-skatter? Det finnes dertill enligt min tanke knappast någon artikel lämpligare än just socker. Den konsumeras i stor quantitet, och uppfyller derigenom ändamålet att lemna en betydlig inkomst; den är skrymmande, så att den icke utan stor svårighet, eller nästan sagdt omöjligt, kan luren-drejas, och slutligen faller den derpå lagda beskattningen mycket tyngre på den bemedlade än på den obemedlade klassen. Kan det då vara rätt, att på sätt som nu sker öppna en bakport, hvarigenom denna beskattning eluderas? Man har visat, att redan 240,000, ja måhända 300,000 R:dr årligen frångå Staten genom den skattefrihet hvitbetssockerfabrikationen åtnjuter. Men, säger man, detta må vara, visserligen uppstår härigenom en betydlig förlust för Staten, men näringen är också så nyttig för landet, att det af denna anledning kan vara skäl att göra en sådan uppoffring. Under dessa omständigheter blir det af vigt att söka utreda, huruvida nyttan af denna näring verkligen är så stor, som man påstår. För min del tror jag likväl icke, att man med någon säkerhet kan komma till ett praktiskt resultat i detta hänseende genom sådana jämförelser, som här blifvit gjorda mellan jordens afkastning af hvitbetsodling och andra växtslag; ty dertill fördras en speciel kunskap angående åtskilliga detaljer, som måhända icke här varit till finnandes.

Men jag vill i stället söka att på en annan väg komma till en ganska bestämd slutsats i ämnet; och jag frågar derföre nu de Herrar, hvilka yrka en fortfarande skattefrihet för hvitbetssockret, om de tro att hvitbetsodlingen kan bestå, äfven om all tull på kolonialsocker borttages? Det finnes väl ingen, som lärer vilja bestrida, att i sådant fall sockerpriset genast skulle sjunka med ett belopp motsvarande tullen, d. v. s. för raffinad med 12 öre per skålpund. Men om nu sockerpriset sålunda nedginge från 45 öre, som det vanligen utgör, till 33 öre per ll , så frågar jag, om desse Herrar tro, att med detta pris hvitbetsodlingen ändock skulle kunna ega bestånd. Svara de nej, så utmärker detta, att denna rörelse icke är så nyttig, som man påstått; ty just deras eget medgifvande, att hvitbetsodlingen ej kan bestå, då produkten eller sockret ej på ett konst-ladt sätt, genom tull, fördyras, utgör det fullständigaste beviset på att jorden, på sådant sätt använd, i sjelfva verket ej frambringar ett högre eller ens lika högt värde, som i fall hon begagnades till sädesodling eller på annat lämpligt sätt. Och då är ju derigenom också bevisadt, att den ifrågavarande näringen ingalunda förtjenar att på allmän bekostnad underhållas.

Svara desse Herrar åter ja, eller att näringen kan bestå, äfven om sockret betalas endast med dess naturliga eller verkliga värde, så är det också klart, att, om den under sådant förhållande kan ega bestånd, så kan den lika väl bestå med en accis af 12 öre, så snart priset på dess produktion eller sockerpriset samtidigt, genom åsatt tull, vinner en motsvarande förhöjning. Således, ett af de två: antingen är den så mycket omtalade och lofordade inhemska sockerproduktionen icke mera än andra arter af produktion gifvande och nyttig, eller ock kan den producerade varan, d. v. s. hvitbetssockret, bära en accis, motsvarande tullbeskattningen.

Man säger, att förhållandet är detsamma med artikeln tobak. Det är redan af *en* talare visadt, att den tobak, som här produceras, är af så underhålligt beskaffenhet, att den icke egentligen kan jämföras med den utländska tobaken, och då tobaksodlingen äfven i öfrigt här är på en ganska låg ståndpunkt, så anser jag någon accis på denna vara åtminstone för närvarande icke böra förekomma, ehuru jag erkänner, att det i viss mån vore principenligt. Detta vore deremot alldeles icke förhållandet hvad smör, ost och dylikt beträffar, ty på dessa varor finnes lyckligtvis icke någon konsumtionskatt. Vi frihandlare äro just af den åsigten, att sådana *nödvändiga* varor *icke* böra vara betungade med hvarken accis eller tull. Man har sagt, att de, som uppträda till försvar för den här ifrågavarande beskattningen, egentligen blott äro "hungrige jägare efter statsinkomster", och att anhängarne till s. k. finanstillar icke kunna vara "vänner till sitt land, dess näringar och frihet eller till rättvisan". Jag tillbakavisar alla dessa beskyllningar på det bestämdaste. Det vore icke för mycket begärdt, att man här ville hysa aktning för hvarandras öfvertygelse, och att man måtte antaga, att äfven motståndare kunna handla i *ädla* syften.

Det gäller i detta ögonblick en statsförlust af 300,000 R:dr, hvilken måhända snart kan öfvergå till förlust af hela sockertullen, eller till mer än 3 millioner; och då konsumtionsafgiften i allt fall skulle komma att utgå till oförminskadt belopp af *förbrukaren*, så vore detta precis detsamma, som om Staten först sjelf utkräfd skatt på socker och derefter öfverlemnade dessa millioner såsom understöd åt en särskild industri, hvilken, enligt hvad jag sökt visa, icke kan vara för det allmänna mera nyttigt än andra, så framt den ej förmår bära sig sjelf.

Man talar här vid alla tillfällen om sparsamhet, och äfven jag tror att sparsamheten är en pligt, helst då man hushållar med andras medel; men jag fordrar att denna grundsats må på ett moget och förståndigt sätt tillämpas, så att det icke må inträffa såsom ordspråket säger, att man "silar mygg och sväljer kameler". Och jag hemställer om ett sådant förfarande som det nyss antydda kan kallas sparsamhet. Man betalar redan nu en premie af omkring 300,000 R:dr åt denna näringsgren, och man lockar allt flere att deri nedlägga sina kapitaler genom öfverlåtelse af ett slags privilegium, som man framdeles engång blott med stor svårighet skall kunna återvinna. Det är endast tre dagar sedan vi här måste med dryg kostnad inlösa vissa servituter, hvori de s. k. frisockuarne i Nerike stodo till Dylta svafvelbruk, på den grund att man för ett par århundraden sedan bortgifvit ett privilegium, som den tiden ansågs nyttigt; men detta var dock för tillverkning af svafvel, d. v. s. en för krigsbruk, och således för rikets försvar nödvändig artikel, och som derföre väl måste vara åtminstone vigtigare än socker. Jag önskar bifall till Utskottets Betänkande.

Herr Siljeström: Det är svårt att uppträda efter en talare, hvilken såsom den föregående förmått anslå Kammarens känslor, desto mer, då jag finner mig föranlåten försvara en åsigt, hvilken strider mot den, han så varmt förfäktat. Jag vill för min del i denna fråga mindre fästa mig vid frihandelsprincipen i och för sig, hvilken jag gillar och som hittills icke heller blifvit under debatten ifrågasatt, men desto mera vid andra omständigheter, som, efter mitt förmenande, äro af en väsendtlig

vigt att taga i betraktande vid frågans afgörande. Jag har verkligen med ej obetydlig förundran sett uppkomsten af denna fråga. Såge jag icke namnet S. A. Hedlund under motionens rubrik och läste jag icke ordförändans i Bevillnings-Utskottet namn under Betänkandet, skulle jag tro, att hela denna fråga vore fallen ned från molnen. Jag finner icke det minsta faktum åberopadt, hvaraf anledning kunnat hemtas till den här gjorda framställningen. Man framhåller väl en förlust af 3 millioner riksdaler för Statsverket, men jag finner icke ens, att Regeringen, som dock borde hafva anledning att i fränsta rummet uppmärksamma ett sådant förhållande, ansett sig befogad att göra någon hemställan med anledning af en befarad så betydlig minskning i budgeten.

Man klagat och öfver det skydd, som skulle tillfalla en viss i sig själf lofflig näring, men som hotar att dels beröfva Staten betydliga inkomster, dels äfven en annan redan bestående industri förmåner, hvaraf denne sednare eger grundade anspråk att förbli i åtnjutande; men på samma gång hör man sägas, att den förstnämnda industrien lär vara så godt som obefintlig, eller att, om den verkligen finnes till, detta åtminstone är i en så diminutiv skala, att dess betydelse i själfva verket måste anses vara nästan ingen. Männe en så beskaffad näring verkligen kan ingifva sådana farhågor för konkurrens, som man här vill göra troligt? I allt fall föreställer jag mig, att helst i sådana slags frågor fakta böra föregå lagstiftningen; åtminstone vill det för mig synas, som detta sätt att gå till väga skulle föreskrifvas af en klok statskonst. Att deremot företaga lagstiftningsåtgärder blott för att få tillämpa en generel princip, är något, som jag, för min del, icke anser lämpligt, och då jag således ser framför mig ett Utskotts-betänkande, som visserligen kan vara en utmärkt kria i ämnet, men hvilket, så vidt jag kan fatta, icke innehåller ett enda faktum, hvarpå man skulle kunna stödja ett omdöme, kan jag från min ståndpunkt icke finna skäl att derpå vilja se grundadt ett Riksdagens beslut. Man har talat om nödvändigheten att undvika en strid mellan importörerna, som införskrifva det utländska råsockret och raffinadörerna deraf å ena sidan, samt hvitbetssockertillverkarne å den andra, och att detta icke kunde ske, med mindre än att dessa sednare hindrades att producera sin vara under förhållanden, som man anser allför gynnande. Emellertid har jag icke hört uppgifvas några klagomål från raffinadörerna af utländskt socker öfver det bestående förhållandet, och jag tror i följd deraf icke att något skäl är för handen för lagstiftningens mellanträdande, i ändamål att på förhand medla mellan vissa enskilda intressen. Kommer en gång strid mellan dessa intressen i fråga, blir tid nog för lagstiftningen att ingripa; man torde icke befara att de enskilda intressena i detta fall försöfva sig. Man har bland annat äfven varit angelägen att ådagalägga en synnerlig ömhet om hvitbetsodlingen och hvitbetssockertillverkningen. Det vore, säger man, att locka idkaren af hvitbetsindustrin i fallan, det vore att gå försåtligt till väga mot denna näring, om man nu lemnade den skattefri, men sedermera måhända af omständigheterna blefve nödsakad att belägga den med accis. Det vore då bättre att genast skrida till en beskattning, som åtminstone lemnade producenten den trygghet, att han åtminstone ej i det fallet uppgjorde några öfverdrifna beräkningar. Men månne denna säkerhet verkligen skulle vara annat än skenbar? Det

är sannt, att, om icke accis nu lägges på denna näring, producen måste göra sig större förhoppningar om vinst. Men hvilken säkerhet har han väl under det motsatta antagandet, att den accis, som nu anses skälig, icke kommer att förhöjas, och att ej, fastän den ursprungliga accisen möjligen kan vara ganska dräglig, den ökade accisen icke blir odräglig? Jag inser ej, att man i det fallet kan tala om någon garanti, så vida man icke vill garantera, att den accis, som nu påläggas, skall bestå för all framtid; och till och med om så vore, skulle garantien icke, när allt noa öfverväges, kunna anses tillfredsställande.

Man ådagalägger äfven en synnerlig välvilja för jordbrukarne; man vill icke inlocka dem uti en näring, som förmenas icke bära sig, och man säger, att förslaget verkligen blifvit väckt "i jordbrukets eget intresse".

För min del har jag likväl svårt att gilla denna preventivt faderliga omsorg om vare sig jordbrukare eller andra näringsidkare. Finna jordbrukarne, att odlingen af hvitbetor är behäftad med så stora kostnader för jordens skötsel m. m., att afkastningen icke svarar deremot, att, med ett ord, näringen icke bär sig, så lärer man kunna vara öfvertygad, att de sjelfmant derifrån afstå, utan att man föreskrifver dem det. Det låter visserligen säga sig, att hvitbetsodlaren måste förlora på att odla hvitbetor på sin jord, och att han skulle förtjena mera, om han använde den till sädesproduktion, men det ser ut, som trodde man att hvitbetsodlaren icke odlade annat än hvitbetor på sin jord, likasom att hvete år efter år kunde skördas på samma tegar o. s. v. Men så vidt jag känner, ingår hvitbetsodlingen endast såsom ett ingrediens i en för öfrigt ordnad jordbrukscirkulation och är såsom sådant nyttig, äfven om dermed icke alls afses någon sockertillverkning. Om således äfven hvitbetorna lemna en icke så synnerligt stor direkt behållning, kan jordbrukaren icke desto mindre vara väl betjent med att odla dem lika väl som att odla morötter, rofvor och andra rotfrukter; och jag tror följaktligen icke att man i detta fall behöfver göra sig så stort bekymmer rörande jordbrukarens förmåga att på bästa sätt sköta sin näring. Men hvad jag tillåter mig att anmärka är, att jordbrukets utveckling ovilkorligen förer med sig odlingen af allt värderikare kulturväxter; och detta är någonting så naturligt, att det säkerligen hvarken kan eller bör hindras. Samma jord, som ursprungligen burit råg och hafre, skall vid en mera framskriden kultur frambringa raps och hvete o. s. v. Detta är sakens naturliga gång och det är därför föfångt att i det fallet föreskrifva jordbrukaren några inskränkningar. Men tills vidare och intill dess saken mer utvecklat sig, anser jag hela denna fråga för tidigt väckt; det är en strid om något, som icke finnes och kanhända icke kommer att fimmas.

Detta är nu en sida af saken, men jag kan icke underlåta att fästa uppmärksamheten jemväl å en annan sida som ej är mindre vigtig: frågan om beskattningsgrunden. Det kan ej förbises, att, om det är rättvist och nödvändigt att föreskrifva en viss accis på hvitbetssockertillverkningen, så måste detsamma gälla äfven för åtskilliga andra fall. Så borde t. ex. accis läggas på tobak; och den principiela rättigheten häraf har äfven blifvit erkänd af en bland motsatta sidans talare. En annan talare har visserligen yttrat, att Svensk tobak är sämre än den utländska; men så dålig den är, konsumeras den likväl, och följaktligen måste odlingen af Svensk tobak minska den påräknade tullinkomsten af tobak och till följd

deraf accis påläggas. Ytterligare hafva vi ett föremål för accis uti de ämnen, som kunna komma att täfla med kaffe och cikoria, två af de förnämligaste inkomsttitlarna i tulltaxan, framförallt den förstnämnda. Många förbrukare begagna cikoria att dermed uppblanda kaffet, och det är känt, att inom landet uppstått fabriker för tillverkning af cikoria. En annan möjlighet kunde jemväl här inträffa. Man vet, att många läkare icke äro vänner af kaffet. De beklaga tvärtom ur sanitär synpunkt, att Svenska folket förbrukar alltför mycket af denna vara, och hafva ofta uttalat den önskan, att något tjenligt surrogat i stället blefve använt, i hvilken egenkap man och vet att många nyttja s. k. råg- och kornkaffe. Jag föreställer mig nu, att Svenska folkets smak ginge i samma riktning, som Kongl. Sundhetskollégii åsichter, och att råg- och kornkaffe komme i allmänt bruk. Statsverket måste i sådant fall komma att gå i mistning af de närmare 2 millioner R:dr, som kaffeimporten för närvarande inbringar i tull, och någon annan utväg att ersätta bristen skulle då icke finnas än att belägga råg och korn med accis — en accis, som icke kunde utkrävas annat än i hvarje hus och vid hvarje härd.

Det finnes ännu andra artiklar i tulltaxan, som af samma skäl borde blifva föremål för accis; jag skall t. ex. fästa mig vid en i sig sjelf temligen obetydlig, men hvarå jag dock särskildt ville tillåta mig att tästa motionärens uppmärksamhet. Bland artiklar, som äro belagda med införseltull, äro äfven skinnvaror för pelsverk. Det är otvifvelaktigt, att Svenska skinnvaror uppträda i täflan med dessa. I fall nu tullinkomsterna betraktas endast ur den finansiella synpunkten, borde kanhända, om man ville vara konsekvent, jagten beläggas med accis, — säkerligen ingen uppmuntran af den skjutfärdighet, som är så vigtig för den allmänna nationalbeväpningen, hvarför motionären så varmt intresserar sig. Flera sådana exempel kunde anföras, för att ådagalägga de konsekvenser, som skulle följa af accissystemet, men jag vill icke yttra mig vidare härom, utan om hela accissystemet i allmänhet. Det är otvifvelaktigt, att, strängt taget, någon annan rättvis beskattningsgrund icke gifves, än den som ålägger hvar och en bevillning efter inkomst. Alla andra äro mer eller mindre obilliga, ehuru de må vara ur praktisk synpunkt att föredraga. Orättvisan af fasta egendomens direkta beskattning ligger t. ex. i öppen dag, då det väl kan tänkas, att sådana egendomar eventuellt icke gifva någon afkastning, men denna orättvisa är dock obetydlig mot accisen. Accisen är en direkt beskattning på arbetet; och jag tror icke, att jag behöfver anföra mera än denna enda omständighet för att visa det obilliga deri, oberäknadt att samma slags beskattning svårligen kan undgå att verka nedtryckande på industrien. Detta beskattningssätt är för öfrigt det förhatligaste af allt hvad förhatligt heter i beskattningsväg genom sjelfva det nödvändiga praktiska tillämpningssättet, emedan det tvingar Staten, så att säga, att göra hängång hos den euskilde.

Det är denna i ett fritt samhälle motbjudande form för accisens tillämpning, som framför allt gör, att jag för min del icke skulle vilja förordna införandet af en sådan nyhet. Uppstår brist i Statens inkomster under den ena eller andra rubriken, så må man söka andra utvägar att fylla den. Må man ändra tullbeskattningen på det sätt, som kan finnas lämpligt; må man höja inkomstskatten; må man söka att utfinna ännu

andra direkta eller indirekta beskattningsutvägar än de hittills begagnade; men må man blott icke inom våra landamären införa någon beskattning, som, likt accisen, gör ingrepp i den medborgerliga friheten.

Man invänder, att beskattning genom accis redan är införd här i landet, och jag måste ur den synpunkt jag anført beklaga att så skett, utan att dermed vilja uttala något ogillande af åtgärden i *detta* fall. Jag hoppas, att ingen på allvar vill anställa någon jämförelse mellan accis på en sådan vara som kaffe eller socker och accis på bränvinet. Grunden till införandet af denna sednare accis har ingalunda varit finansiell — den har varit socialt sedlig. För att förekomma superiet har man velat höja priset på bränvin; man har således i *detta* fall sökt vinna ett resultat alldeles motsatt det, som man eljest alltid med skäl uppställer såsom mål, att nemligen hvarje vara må kunna erhållas till lägsta möjliga pris. Att jämföra tvenne acciser, pålagda under så olika förhållanden, vore att jämföra saker, hvilka icke hafva någon jämförelsepunkt. Och om man än i ett enstaka fall nödgats vidtaga viss åtgärd såsom ett nödvändigt ondt, följer deraf icke, att man bör fortgå på en dylik bana.

På dessa grunder yrkar jag afslag å Betänkandet.

Herr Hedlund: Till en början ber jag att få aflägga min tacksamhet för den vackra och klara utredning, som Bevillings-Utskottet lemnat i denna fråga. På samma gång som jag känner glädje häröfver, kan jag ej undgå att med vemod förmimma, det så upplyste män som den siste högt aktade talaren icke blifvit öfvertygade om billigheten och rättvisan af min framställda motion, och jag beklagar, att den af Utskottet lemnade utredning ej kunnat på den siste talaren i någon mån inverka. Det är egendomligt, att en sak, som synes vara alldeles klar, kan vara dunkel äfven för en så god uppfattningsförmåga. Något missförstånd skulle annars omöjligen kunna uppstå. Man har sagt, att det är obilligt att lägga accis på en uppblomstrande näringsgren; men jag ber att få fästa uppmärksamhet derå, att här är ej fråga om någon ny skatt utan helt enkelt om ett återgäldande till Statsverket af en inkomst, som Staten ansett vara för sin välfärds skull nödvändig. Staten har nemligen funnit nödvändigt att taga tre millioner riksdalers inkomst af socker och derföre lagt tull på råsocker, som då ej utgjorde föremål för tillverkning inom landet. Nu hotas Staten att förlora denna inkomst genom den inhemska hvitbetssockertillverkningen, och frågan blir då, huruvida fabrikanten af hvitbetssocker skall återgälda Staten den förlust, som uppkommer genom minskade tullinkomster för import af kolonialsocker, eller om Staten skall efterskänka en dylik inkomst. Jag ber att få påminna derom, att, derest tull ej funnes på råsocker, hvitbetssocker ej heller skulle beläggas med någon skatt; men då nu sådan tull finnes, ligger det ju i öppen dag, att den konsumerande allmänheten skall till *Staten* och ej till någon annan betala den skatt, som i *detta* hänseende blifvit pålagd konsumtionen. Jag ber att få lägga Kammaren på hjertat, att Sveriges tahriska befolkning skulle förr eller sednare blifva pligtig att betala tre millioner riksdaler till några få fabrikanter i Skåne eller någon annan del af landet, äfven om dessa betala jordbrukarne ganska högt för hvitbetor. Man har härvid talat om *jordbrukarnes* intresse gent

emot de gamla sockerfabrikanternas, men jag tror ej att de sednares intresse är genom hvitbetssockertillverkningen hotad. De lära nemligen kunna lätteligen förvandla sina fabriker derhän, att de kunna lika lätt raffinera hvitbetor som kolonialvaror.

Man har sagt, att detta ämne är aldeles nytt, och att man derföre borde fundera på saken. Såsom offentlig man har jag redan för fem å sex år sedan füstet vederbörandes uppmärksamhet på ifrågavarande sak, som ej är så oskyldig, som den siste talaren låtit forstå. Herr Murén har visat, att tillverkning af hvitbetssocker bestiger sig redan till ett värde af 2,000,000 R:dr, och att Staten alltså derpå redan lider en årlig förlust af 240,000 R:dr, som gå till fabrikanten i stället för Kronan. Det gäller här alltså ej blott en princip, utan tillika ett konkret fall, med ändamål tillika att förebygga faror för framtiden eller förskona landet från ett sådant inbördes krig och en så beklagansvärd korruption, som denna fråga en gång framkallat i så väl Tyskland som Frankrike. Staten skulle nemligen genom ett tyst medgifvande af premier åt sockerfabrikanter komma att snart sagdt ikläda sig en förbindelse att med många millioner få inlösa ett privilegium, som dessa fabrikanter tacite erhållit.

Om här vore fråga om att upphäffa allt hvad sockertull heter och fylla den brist, som derigenom i statsinkomsterna uppstode medelst direkt beskattning, skulle jag måhända dertill lemna mitt bifall; men jag får fästa Kammarens uppmärksamhet derå, att detta är en ganska allvarsam sak. Sveriges inkomster genom tullar och acciser gå till något öfver 20,000,000 R:dr. Vill man taga bort dessa skatter, måste den direkta beskattningen blifva 10 gånger större än nu. Då en person nu till Staten skattar 50 R:dr, skulle han komma att efter en sådan förändring i beskattning påföras en utgift till Staten med 500 R:dr. Äfven den, som ogillar den indirekta beskattningen såsom försätlig, måste finna sig deri, till dess att man på allvar gör en genomgripande reform i hela skatteväsendet. Vi hafva åtminstone kommit derhän, att våra städer numera icke hafva acciser. I den stora staden Paris få innevävarne betala mera för varor, som dit införas, än om dessa varor köpas en eller annan ah utom tullgränsen. Vi hafva deremot afskaffat dylika acciser, och ehuru kommunal-skatterna derigenom blifvit betydligt ökade, tror jag ej, att någon önskar återgå till det fordna accissystemet i städerna. Om nu Staten skulle upptaga inkomsterna för sitt behof genom direkt beskattning, skulle det nog i en början kännas för de skattdragande mycket svårt; men sedan man väl hunnit vänja sig vid den direkta beskattningen, skulle man bestämdt ej vidare vilja återinföra tullbommarne.

Jag hoppas, att man snart skall komma att inse detta; men till dess torde åtminstone den grundsatsen få anses riktig, att allmänheten ej skall betala fabrikanten utan Staten hvad man vill genom indirekt beskattning upptaga. Man har sagt, att Staten ej förlorar något genom minskade tullinkomster för råsocker, derest fabrikanten af hvitbetssocker förtjenar mycket och i följd deraf blir debiterad högre bevilling.

Detta är ett misstag, som framgår af en enkel kalkyl. Med bibehållande af nu gällande tull-lagstiftning förtjenar en person på tillverkning af hvitbetssocker för 10 millioner R:dr efter 10 öre per skålpund en mil-
lion

lion R:dr in netto. Staten tager af fabrikanten en procent genom indirekt beskattning eller 10,000 R:dr; men hvad har Staten gifvit fabrikan- ten i stället? Jo! 8 öre per skålpund eller 800,000 R:dr. Fabrikanten har således, efter att hafva fått af Staten i ren present 800,000 R:dr, åter- burt 10,000 R:dr. Här är egentligen fråga om, huruvida hvitbetssocker- tillverkningen kan i landet fortgå utan något skydd, och jag tror för min del, att den kan icke blott utveckla sig utan blomstra, om än skyddet borttages. Jag stödjer detta mitt yttrande icke på ett löst hugskott, utan på en kalkyl, som för anläggning af en hvitbetssockerfabrik i södra or- terna blifvit uppgjord. Denna kalkyl utvisar, att medelskörden af soc- kerbetor på ett tunnland stadsjord utgör efter den erfarenhet, som vun- nits i Skåne, 350 centner. Bruttoinkomsten blir efter ett pris af 80 öre per centner 280 R:dr. Då från denna inkomst jemte 10 R:dr för blasten och topparne eller tillsammans 290 R:dr afräknas dels benmjölgödning 25 R:dr, dels arbete och utsäde samt transport till fabriken 140 R:dr, så uppkommer en behållning per tunnland af 125 R:dr. Hvad får fabrikan- ten? 350 centner hvitbetor gifva å $6\frac{1}{2}$ procent socker — hvilken beräkning måste anses vara så mycket mera tillförlitlig, som Vetenskapsakademien förklarar, att hvitbetor gifva i allmänhet 9 procent socker — 2,100 skålpund socker å 30 öre per skålpund 630 R:dr, 16 procent pressmussla å 50 öre 23 R:dr, $1\frac{1}{2}$ procent sirup å 4 R:dr 14 R:dr eller en summa af 667 R:dr. Härifrån afgå kostnader för hvitbetorna 280 R:dr, hvadan bruttoinkomsten för fabrikanten är 487 R:dr. Afräknas nu räntor på förlag och arbets- kostnaden med 315 R:dr, utgör nettobehållningen 172 R:dr. Deraf har dock Staten i present gifvit fabrikanten 8 öre per skålpund eller 168 R:dr.

Herr Murén har anmärkt, att en hvitbetsodling å 20,000 tunnland jord vore tillräcklig för att producera allt socker, som vi behöfva eller hvad Sverige importerar. Skulle en sådan odling verkställas, beröfvas Staten en inkomst af 3 millioner. Jag vädjar till hvar och en, huruvida det vore billigt och rättvist, att, om dessa 20,000 tunnland hvitbetor od- lades i Skåne, den öfriga delen af landet skulle därför betala nämnde skatt?

Jag skulle kunna framdraga flera argument, men jag vill ej upp- taga Kammarens tid. Innan jag slutar, ber jag dock att få bemöta Herr Siljeströms yttrande i några delar. Han säger, att man skulle af samma skäl, som tala för beskattning af hvitbetssockertillverkning, beskatta in- hemska tobaksfabriker. Ja! Detta vore mycket rätt, om den inhemska tobaken kunde ersätta den utländska. Svenskt socker kan deremot till alla delar ersätta det utländska, och det är endast fråga om beskattning, då man inom landet kan tillverka varorna, som äro med de utländska fullt jemförliga.

Det har verkligen varit förvånande att höra, hurusom Herr Siljeström förblandat kaffesurrogat med kaffe. Om jag kokar kaffe på råg eller korn, måtte väl hvar man kunna finna, att detta är ett helt annat för- hållande än hvad man här diskuterar.

I öfrigt medgifves, att på detta område möta motsägelser, men det gäller dervid, att ett räknefel måste korrigeras med ett annat. Om man kunde bortskaffa alla onaturliga utgifter till Staten, vore det nog bäst;

men då man nu ansett en finanstull å kolonialsocker nödvändig, så måste äfven tillverkningskatt läggas å hvitbetssockerfabrikationen, på det att ej den såsom nödvändig ansedd statsinkomsten skall gå i ett fåtal fabrikan-
ters fickor.

Jag vet ganska väl och har nog af diskussionen funnit, att grudsatsen om införande af accis å hvitbetssockertillverkningen icke nu kan i sin helhet göras gällande, samt att sättet för accisens utgörande erfordrar en utredning, och jag går derföre med nöje in på det af Bevillnings-Utskottet uppställda bemedlingsförslag. Jag slutar med det förklarande, att det vore särdeles kärt, om Riksdagens Andra Kammare, på hvilken beskattningsfrågor hufvudsakligen bero, ville lemna ett varmt bifall till Utskottets framställning, för att derigenom gifva Kongl. Maj:t ett godt understöd mot alla falska intressen och fördomar, som här nog komma att göra sig gällande.

Herr Medin: Jag hade icke ärnat begära ordet, eftersom diskussionen blifvit temligen långvarig, om jag icke i egenskap af ledamot i Bevillnings-Utskottet ansett mig böra uttala min mening, sedan en föregående talare yttrat förvåning öfver, att ingen i Utskottet reserverat sig mot det förevarande Betänkandet. Mig synes den af Herr Hedlund väckta motionen hafva stora skäl för sig; och då Utskottet icke föreslagit någon beskattning å ifrågavarande näring utan endast tillstyrkt en underdånig skrifvelse till Kongl. Maj:t i syftning att få en utredning af sakkunnige personer, i hvad mån och på hvad sätt tillverkningen af hvitbetssocker inom landet lämpligen kan och bör åläggas särskild beskattning, vet jag icke, hvarför man nu uttalat så mycket klander öfver Utskottets berörda förslag.

Beträffande sjelfva frågan om en sådan beskattning och då man kommit in på kapitlet om accis, så är jag visserligen ingen vän af denna slags beskattning, men jag vill blott erinra, att vi redan hafva en sådan skatt på en annan rotfrukt af samma natur som hvitbetor, nemligen potates, som till en betydlig del ingår bland råämnena vid bränvinstillverkningen, derå beskattningen är så betydlig, att mer än hälften af det tillverkades värde åtgår till sjelfva skatten. Härmed har jag icke velat säga, att jag önskar en så betydlig skatt å hvitbetssockertillverkningen som fallet är i afseende å bränvin. Nu då fråga icke är om att pålägga skatt å hvitbetssockertillverkningen, hade jag icke föreställt mig, att man så allmänt och ifrigt skulle motsätta sig ett förslag om utredning af sakkunnige personer, huruvida nämnda tillverkning kan och bör åläggas en särskild beskattning, för att vid nästa riksdag erhålla en nådig framställning i ämnet. Jag är af den tanken, att Utskottets berörda förslag bör bifallas, hvarom jag således anhåller.

Herr Carl Ifvarsson: Det besynerligaste af det som under denna öfverläggning förekommit är påståendet, att Malmöhus län är på väg att användas till odling af hvitbetor. Odlingen deraf inom detta län är ännu så obetydlig, att man i allmänhet icke tänkt på inrättandet af fabriker för hvitbetssockertillverkning i större skala, ännu mindre trott, att skatt derå skulle ännu kunna ifrågasättas. De som föreslagit eller vilja hafva en

sådan beskattning hafva trott eller föreställt sig, att hvitbetssockertillverkningen kommit till en större utveckling än i verkligheten är fallet. Skulle det inträffa att hvitbetssocker till någon nämnvärd grad kommer att tillverkas och alltför stor inkomst genom frihet från beskattningen i den form här ifrågasatts beredas fabrikanterna, saknas väl icke utvägar att förekomma sådant t. ex. genom nedsättning af tullen å utländskt råsocker. Den minskning i statsinkomsterna, som häraf blir en följd, kan ju då motvägas af en inskränkning i statsutgifterna, exempelvis nedsättning och indragning af åtskillige högre mer eller mindre öfverflödige embetsmäns löner. Skulle det ej kunna undvikas att för statsutgifternas betäckande beskatta våra inhemska näringar, må man då lägga skatt å sådana som bäst kunna bära en skatt.

Om, såsom motionären antagit, det skulle vara händelsen att för odling af hvitbetor erfordras mera arbete än för frambringande af andra jordbruksalster, så tillåter jag mig hänvisa motionären att låta de många sysslolöse arbetare i Göteborg, hvarom han vid riksdagens början talade, erhålla sysselsättning vid tillverkan af hvitbetssocker. När denna näring hunnit någon större utveckling, kan tiden vara inne att tänka på dess beskattande. Ej kan det väl anses såsom monopol eller privilegium för denna näring att förblifva skattefri, då det beror på Riksdagen att när som helst ändra den gällande tulltaxan? Om fabrikanterna byggt sina förhoppningar på tullbestämmelsernas oföränderlighet, så må de skylla sig sjelfva, om de härutinnan svikas. Någon jemförelse med privilegiet å Dylta svafvelbruk, såsom en talare påstått, kan således icke alls här vara tillämplig. Jag yrkar afslag å Betänkandet.

Herr O. B. Olsson: Vi hafva blott *en* fabrik för hvitbetssockertillverkningen i Sverige, den i Landskrona, hvilken fabrik visat sig ganska nyttig för orten. Odlingen af hvitbetor är välgörande för jordbruket derigenom, att den jord, derå hvitbetor planteras, rensas och blir än tjenligare för att bära goda skördar af andra växter. En ej obetydlig inkomst uppkommer härigenom för jordbruket, så mycket mer som till skötsel af hvitbetsplantorna barn och äldre personer, som ej kunna användas vid annat sträfsammare jordbruksarbete, vanligen nyttjas, och några arbetskrafter af värde således icke dragas från det egentliga jordbruket. Skulle man nu pålägga skatt å denna så nyttiga näring, verkade sådant afskräckande för andra att drifva samma näring. Jag har hört uppgifvas under denna öfverläggning, att i Landskrona tillverkas årligen 2 millioner skålpund socker, som vi sålunda icke behöfva importera från utlandet. Om så är, besparas åt Svenska folket nära en million riksdaler, som annars skulle utgifvas till utlandet, hvilket väl icke kan anses annat än för en lycka. Den genom minskad import af socker Statsverket tillskyndade förlust, som uppgifves af en talare till 140,000 R:dr, godtgöres således i rikt mått genom den behållning från den inhemska hvitbetssockertillverkningen, som stadnar inom landet. Af en föregående talare har den skattefrihet, ifrågavarande näring njuter, jemförts med det Dylta svafvelbruk förlänade privilegium, hvilken fråga för några dagar sedan var föremål för Kammarens öfverläggning. Denna jemförelse är efter min tanke ej riktig, ty det åt Dylta gifna privilegium kunde ej utan dess innehafvares samtycke ändras eller upphävas, hvaremot i af-

seende å denna näring Representationen har fria händer att, när den så finner för godt, pålägga skatt derå. Tiden dertill tror jag ännu icke vara inne; och jag kan på grund af det ofvan anförda icke annat än hemställa om afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Grafström: En talare, som yttrade sin förvåning öfver saken af reservationer vid ifrågavarande Betänkande, har derfor på sätt och vis fått en tillrättavisning, men icke dess mindre kan jag och många med mig icke undertrycka vår förundran att ingen i Utskottet reserverat sig. Dermed vare huru som helst! En fara är för handen att man i vårt land vill införa det förhatliga accissystemet, hvarunder andra länder suckat och ännu sucka. Detta system tror jag icke ega några anhängare hos oss. Visserligen finnes sedan lång tid tillbaka en sådan beskattning här, nemligen å bränvinstillverkning, men en jernförelse mellan denna handtering och hvitbetssockerfabrikationen kan ej vara allvarsamt menad, såsom en talare redan anmärkt. Den accis å spelkort, som finnes hos oss, är en bagatell att man ej gerna dermed kan göra jernförelse. För öfrigt har Herr Siljeström på ett så klart och förtjenstfullt sätt utredt grunderna för beskattningsväsendet, och hans åsigtter om accisen delar jag fullkomligt. Många talare berömt detta Utskottets Betänkande, men icke finner jag något särdeles berömvärdt deruti. Utskottet har ordat om Statens intresse, som skulle bero af en accis å hvitbetssockertillverkningen. Nå väl! ligger det icke just i Statens intresse att lemna alla våra inhemska näringar full frihet att utveckla sig och derigenom höja den allmänna välmågan? Icke är det väl då med nationens och Statens sanna fördel förenligt att å dessa inhemska näringar lägga undantagsskatter? Man har vidare talat om, att den finanstill å socker, vi nu hafva, genom skattefriheten för hvitbetssockertillverkningen öfvergår till skyddstill. Om denna ännu obetydliga näring skulle hinna en större utveckling, låt oss då nedsätta tullen å det utländska sockret och borttaga detta i så många ögon förhatliga skydd. Inkonseqvent anser jag det vara att i vårt land vilja införa accis. Man jernförelse förhållandena i Tyskland och Frankrike, som lida af det afskyvärdaste accissystem! Motionären har sjelf sagt, att han ville vara den förste att borttaga indirekt beskattning, om vi på annan väg kunde utan svårighet bereda Staten nödiga inkomster. Jag går så långt, att jag anser det för en stor olycka för vårt land om vi beträda en sådan väg som Utskottet förordat. Låt den skattefrihet denna oskyldiga näring åtnjuta kallas privilegium! Sådana privilegier skada icke en nations välfärd utan bidraga tvärtom dertill. Vidare har man sagt, att det skulle tillskynda Statsverket en minskning i inkomster af 3,200,000 R:dr, om allt socker, som i Sverige förbrukas, tillverkades inom landet och Herr Murén talade om tillverkning inom landet af 42 millioner skålpund socker i en framtid. Det vore ju förfärligt om något sådant inträffade! Men jag tror, att Herr Murén kan lugna sig i detta afseende. Riksdagen finner då nog utvägar för att bereda Statsverket behöfliga inkomster och förekomma den befärdade stora vinsten för sockerfabrikanterna. Här har blifvit anmärkt, att det är första gången frågan om införandet af accis här i landet varit å bane inom den Svenska Representationen. Denna fråga är visst icke ny. Det vore bedröfligt, om ej någon inom denna

Kammare gjort sig reda för hvad en konsumtionsskatt är. Den tillvitelse af en föregående talare, att man icke tillräckligt klart uppdragit skilnaden mellan denna slags skatt och produktionsskatter hade jag icke väntat och anser den alldeles obefogad.

Det är mycket ledsamt att höra ropen på proposition, men, medan jag har ordet, vill jag deraf begagna mig för att uttrycka mina åsikter i denna viktiga principfråga.

Man har talat om faran af ett blifvande mäktigt intresse i denna näring, om den fritt får utveckla sig. Männe ej, mine Herrar, dessa raffinadörer af det utländska råsockret äro vaksamme och skola veta att, såsom ordspråket lyder, "mota Olle i grind". Fruktan för minskningen i tullintraderna är blott ett spöke på ljusa dagen.

Vilja vi vara upprigtiga, så måste vi erkänna, att denna slags beskattning, som här är ifrågasatt, är högst förhatlig, emedan den är, om jag så får säga, till sin natur smygande; och det är vår lycka att ej hafva acciser mer än på brännvin. Det är vida bättre att bibehålla den direkta beskattningen än införa nya indirekta.

Anmärkningen att konsumtionsskatten ej trycker lika på alla medborgare, emedan man skulle hafva frihet att undandraga sig densamma, anser jag vara ogrundad. Hvad socker särskildt beträffar, så har det till den grad ingått såsom en väsendtlig beståndsdel af den ekonomiska hushållningen, synnerligen i vårt land, under vårt hårda klimat, att det alldeles icke, såsom man velat påstå, går för sig att när och hvar som helst undandraga sig en sådan beskattning. Vetenskapsmän hafva dessutom faktiskt bevisat af hvilken nytta sockret, såsom smakgifvande och respiratoriskt medel, är för ett lands befolkning; och det är, enligt min åsigt, just för denna dess egenskap för oss oundgängligt.

Den starka opposition, Utskottets förslag mött, visar mer än tillräckligt att nationen ogillar accissystemet. Jag yrkar afslag å Betänkandet.

Herr Per Nilsson i Espö: Anden, som genomgår Bevillnings-Utskottets Utlåtande, bevisar, att Utskottet vill undertrycka den inhemska produktionen och återinföra accisen å alla slags produkter, som tillverkas inom landet, ja kanske till och med å hästar och vagnar. En talare från Göteborg och en talare från Gefle hafva hållit ordentliga föreläsningar i jordbruket, hvilkas innehåll jag ej rätt förstätt; likasom jag och andra jordbrukare skulle taga oss före att hålla föreläsningar för Herrar importörer i hvad handeln angår, hvilket jag fruktar ej toge sig rätt väl ut. Representanten från Göteborg har förespeglat att hvitbetsodlingen kunde komma att utsträckas till hela landet och vi möjligen nödgas införa säd från utlandet. Den, som eger någon erfarenhet i jordbruket, vet att för dess förkofran och för ökandet af jordens bördighet, ombyte med olika sädeslag och rotfrukter eller den så kallade cirkulationen är bästa sättet. Beredes nu jordbrukaren lätt afsättning med rotfrukter, t. ex. hvitbetor, derigenom att fabriker finnas som förädla hans produkter, så är det naturligt, att en stor ekonomisk vinst genom dessa fabriker tillskyndas jordbruket, och att produktionen af säd snarare ökas än minskas genom odlande af hvitbetor. En representant från Gefle har under diskussionen uttalat en viss förskräckelse för möjligheten att hvitbetsodlingen skulle

komma att utsträckas öfver hela landet. Jag tror åter att det vore den största lycka, som kunde hända oss, om hvitbetsodlingen utbreddes, så att vi icke vidare behöfde taga vårt behof af socker utrikes ifrån. Välmågan i landet blefve och större, i samma mån jordbruket genom odling af hvitbetor och andra rotfrukter förbättrades.

Någon fara att förlora 3,200,000 R:dr i tullinkomster tror jag emellertid icke är för handen. Skulle en nämnvärd minskning i dessa statsinkomster möjligen blifva en följd af denna inhemska produktions frihet från beskattning, så återstår oss utvägen att fylla bristen genom höjandet af den allmänna bevillningen. Inför man åter systemet att lägga accis å den inhemska produktionen, fordrar konsekvensen att lägga accis äfven å tobak och kaffe, som odlas i landet. Jag vet, att på flera ställen i Skåne odlas en sort så kallade kaffebönor, hvilka med fördel blandas med det utländska. Att omtala detta faktum är kanske väl vågadt af mig, eftersom det nu lätt kan hända, att någon skyndar föreslå skatt å tillverkning af inhemskt kaffe, och jag således kan föranleda dem, som odla kaffe, en opåräknad utgift, hvarom de icke kunnat drömma. En annan inhemska produktion hafva vi ock, som ej är så obetydlig, nemligen tillverkning af Svenska bärviner. Det är ju förfärligt att man genom förädling af våra trädgårdsalster föranleder Statsverket en minskning i tullinkomsten! Hvilken nationalekonomisk förlust att förtära Svenska i stället för utländska viner! Således är det ju nödvändigt, att till förekommande af denna förlust lägga accis å vinfabrikationen! Jag känner flere personer, som för detta ändamål odla växter i sina trädgårdar; men huru förekomma detta? Jo, genom accis. För min del kan jag icke finna annat än att det är en ofantligt stor vinst för landet, att vi sjelfva förädla våra produkter och råämnen. Men hvilka förlora derpå? Jo, Herrar importörer.

Efter hvad jag nu haft äran anföra, instämmer jag med dem, som yrkat afslag å Utskottets Betänkande.

Herr Key: Den redan långvariga diskussionen om ifrågavarande ämne, oaktadt detta icke kan betraktas annorlunda än som ett nyfödt barn, om hvilket våra omdömen äro för tidiga; alla dessa funderingar på huru stort och starkt det framdeles skall blifva, och hvad det då skall taga sig till i verlden; denna diskussion, säger jag, visar huru djup och beständ meningsöndringen är, så snart man närmar sig och beträder området för kampen mellan kosmopolitism och nationalitet. — En ärad talare, Herr Hedlund, har sökt framhålla, såsom ett spöke, den nationalekonomiska förlust, den nedsättning i tullinkomster, genom minskad import af råsocker, som skulle blifva en följd af att dessa hvitbetssockerfabriker icke beläggas med accis. Han fruktar värre än allt annat ondt hvarje minskning i importen. Men hafva vi då icke andra näringar i samma belägenhet som hvitbetssockerfabrikationen? Hafva vi icke t. ex. våra inhemska vinfabriker och våra tobaksplanteringar sedan? När man talar om orättvisan att gynna Landskrona-slättens bördiga åkerjord, och huru mycket mera hvitbetsodlingen lönar sig än hvetedlingen, och att denna sistnämnda skulle derigenom komma att betänkligt minskas; hvarför har man då glömt tobakslanden vid Åhus, som betalas med flere tusen R:dr tunnlandet? Jag har aldrig hört, att dessa tobaksplantörer lidit brist på hvetet, och jag, för min del,

anser för en nationalekonomisk vinst, genom skilnaden mellan det högre och lägre priset, ju dyrbarare och mera förädlad den vara är, som Svenska jorden kan producera. Man envisas ensidigt att blott och bart framhålla Statens förlust på råsockertullen, kalkylerad för närvarande af dessa Herrar till öfver 200,000 R:dr; men äro då dessa fabriker som uppstå, dessa arbetare som få sysselsättning, alla de kapitaler som icke blott skapas utan spridas ut, är icke allt detta en nationalekonomisk vinst?

Friherre Gripenstedt har till de med mig lika tänkande framställt en fråga, hvarpå han sagt sig bestämdt fordra ett ja eller ett nej: — om nemligen vi tro att hvitbetssockerfabrikationen kan bestå i landet i fall råsockertullen borttages? Nej — svarar jag — jag tror icke att den skulle kunna det ännu, och det så mycket mindre, som denna fabrikation knappast kan sägas vara börjad. Men utsträck frågan — huru många andra näringar och fabriker af dem, som ännu stå och återstå, skulle kunna fortfara, om allt skydd blef med ens bortstruket? Är det då meningen att bryta stafven öfver alla våra porslins- och tobaksfabriker, våra väfverier och spinnerier m. fl. företag såsom onaturliga näringar? — Låtom oss beskatta hvitbetssockerfabrikationen för dess *verkliga behållning*, höj denna beskattningsgrund om man så vill, helst behållningen alltid bör blifva så mycket högre som hvad tullen utgör för råsockret. Att här tala om tre millioners förlust är ren öfverdrift, ty man stöder sig på förutsättningen att all råsockerimport skall komma att upphöra. Detta anser jag, med Frankrikes och Preussens exempel för ögonen, der likväl hvitbetssockerfabrikationen är högt uppdrifven, för orimligt. Men skulle äfven hela det kapital, som nu utgår ur landet för detta råsocker, stadna qvar inom landet — vore det något ondt deri? — Det är ingen fara, synes mig, att det ifrågavarande barnet skall växa upp till någon grym, allt uppslukande jätte. Man får nog bugt med den i sinom tid, likaväl som man, oaktadt allt motstånd, kommit till rätta med de förutvarande sockerbruken i Stockholm, Göteborg och annorstädes. Men deremot kan det vara fara värdt, att man genom förhastade och för tidiga åtgärder slagtar hönan som värper guldägg, förglömmade den gamla satsen, att det är lättare att mura tvenne spisar än hålla en varm.

Samme suullrike talare här framför mig har äfven fällt stränga ord om de, i hans tycke, alltför vågade omdömen de med mig lika tänkande i denna diskussion yttrat, och stämplat dem såsom obehöriga beskyllningar. Det är dock lyckligt att det är med magtspråken som med de döda språken nu för tiden, intetdera har samma gehör med sig som fordom. Denna diskussion är blott en början till striden mellan kosmopolitism och nationalitet, och den behöfves. En Tysk statsman yttrade en gång: "intet fädernesland utan frihet, men ingen frihet utan ett fädernesland." — Friheten och frihandeln vill ingen åt, men man får icke dervid förglömma, att man i främsta rummet är Svensk, och att om friheten är outhärligt dyrbar, är fosterlandet det icke mindre. Det visar sig i samtidens företeelser, att ju mera vetenskapliga vi blifvit i finanserna, ju sämre har det gått med dem, och ju lärdare i nationalekonomien vi blifvit, ju mera opraktiskt hafva dess läror tillämpats. Historien om våra förfutna öden visar oss visserligen, att Sverige alltid haft ett godt läkhull, men, mine Herrar! det börjar i sanning blifva på tiden att frälsa det från alla dessa ideo-

loger, som i bästa välmening äro på väg att taga lifvet af det efter alla konstens regler.

Herr Siljeström: I ett föregående anförande har motionären påpekat angelägenheten af att pålägga skatt på hvitbetssockerfabrikationen, innan den vuxit upp och blifvit en magt, hvars fruktansvärda inflytande motionären sökt göra för oss klart. Jag kan ej annat än skänka min aktning åt en statsmannavishet, som är mäktig att skåda in i framtiden; men jag tror dock, att det stundom kan vara godt att låta hvar dag hafva sin omsorg.

Motionären har, lika med en annan talare, föreställt sig, att Staten genom underlåtenhet att beskatta nyssnämnda tillverkning, gör en årlig förlust af 240,000 R:dr. Om man likväl genomgår Kommers-kollegii berättelser för de sednare åren, skall man deraf finna, att inkomsterna af sockertullen — tagen i sin helhet — väl fluktuerat, men ingalunda visat ett decideradt aftagande; och man har således, efter hvad mig synes, ingen grundad anledning att antaga en permanent minskning af denna inkomst, eller att af den anledningen göra sig någon oro.

En sak måste man vara motionären tacksam för, den nemligen, att han lemnat ett icke oväsentligt bidrag till utredningen af frågan om landtbrukets betryckta ställning. Han har nemligen, om jag ej misstager mig, meddelat, att ett tunnland jord i Skåne, som användes till hvitbetsodling, renderar 172 R:dr, men att i denna summa ingår ett belopp af 168 R:dr, som Staten lemnar såsom premie till följd af den råsockret åsatta tullsatsen. Värdet af sjelfva hvitbetsproduktionen på ett tunnland skulle således rätteligen uttryckas genom skilnaden emellan dessa tal eller 4 R:dr per tunnland. Är förhållandet sådant, måste det i sanning vara illa bevändt med jordbruket i Skåne, och man kan då ej heller förundra sig, om det skulle vara i behof af en skyddstull. Jag vågar dock tro, att antingen motionärens uppgift i detta fall eller min uppfattning af hvad han yttrat måtte vara felaktig.

Herr Ola Jönsson: Jag ber att få fästa uppmärksamheten derpå, att jag ingalunda uppträdt ensidigt i jordbrukets intresse, då jag motsatt mig Utskottets förslag, utan i fäderneslandets och det allmännas intresse. Den minskade tullinkomst, som af den inhemska sockertillverkningens utveckling skulle blifva en följd, motsvaras nemligen, efter min tanke, till fullo af den dymedelst vunna besparing i våra utgifter till utländingen. Man har här påstått, att denna fråga endast rörer jordbrukaren i Skåne, enär hvitbetsodlingen endast der skulle kunna med framgång bedrivas, men för min del ser jag intet hinder, hvarföre icke äfven en stor del af det öfriga Sverige skulle kunna tillgodogöra sig denna fördelaktiga produktion, hvilken, efter sakkunnige personers omdöme, mycket väl kan bedrivas äfven i nordligare och kallare klimat, om landbrukaren blott vill underkasta sig de mångfaldiga kostnader och besvär, som dermed äro förknäpade. Man har äfven påstått, att konsumtionsskatter voro till sin princip nyttiga och riktiga. Ja — om de läggas på varor, hvilka icke kunna betraktas såsom nödvändighetsartiklar; men jag hemställer, huruvida sockret kan sägas tillhöra sådana artiklar.

En högt ärad talare har funnit emot sig rigtade yttranden, som jag i ett föregående anförande haft om det nu rådande tullsystemet. Jag tillåter mig upplysa, att denna hans uppfattning hvilar på ett misstag. Jag har ej med ett ord eller en tanke åsyftat honom, ty det är ej han, som kan tillräkna sig äran af att vara uppfinnare till detta konstlade system, som man kallat frihandelssystemet.

Den fråga har blifvit uppkastad, om den inhemska sockertillverkningen kan bestå utan skydd, och en talare på motsatta sidan har besvarat frågan med ja. Jag tror icke, att man ännu, i näringens nuvarande outvecklade skick är i stånd att med visshet afgöra den saken, men så mycket förefaller mig klart, att om denna odling ej kan uthärda den ifrågasatta accisen, så bör man ej genom införande deraf i ett ögonblick förstöra frukten af de å tillverkningen redan nedlagda betydliga kostnader, utan fortgå på den bana vi hitintills i frågan inslagit. Och kan deremot den inhemska tillverkningen täfja med det utländska sockret utan tull, så skall detta med nödvändighet medföra en prisnedsättning derå, som kommer alla till godo. Jag tror ej, att Staten har rätt att öfver höfvan fördyra en vara, som ingår i den stora massans förbrukning. Sockerbitarne äro nu så dyra egentligen derföre, att den osynliga handen tillgriper hvar tredje eller fjärde bit, och jag kan ej inse, att någon skada uppstode, om den nöjde sig med något mindre — tvärtom. Nu invänder man visserligen, att Staten ej kan undvara den betydliga inkomst, som sockertullen förskaffar oss. Männe likväl icke en utväg i detta afseende står oss öppen, den nemligen att något mindre frikostigt hushålla med Statens medel? Och en sådan hushållning framvingas genom större aktgifvande på inkomsternas storlek. Jag tror derföre, att det vore en ren lycka, om sockertullen helt och hållet försvunne. Så vore det t. ex. ej heller att beklaga, om bränvinsskatten kunde i någon mån sänkas. Då denna skatt tillkom, skedde det hufvudsakligen i sedlighetens intresse, mer än i statsinkomstens; man var Gudbevars! så mån om att minska bränvinssupandet. Men hur har det gått med detta vackra intresse? Jo — man skulle vara uppriktigt ledsen, om folk afhölle sig från att supa, "ty Staten behöfver" sina tio millioner.

Den ledamot, som så varmt förordat en undersökning af förevarande fråga och en skrifvelse i sådant syfte till Regeringen, skulle jag slutligen vilja fråga, hvarföre, då han sjelf för några månader sedan hade frågan i sin hand, han icke gick i författning om inledande af en sådan undersökning.

Af allt som blifvit yttrad till förmån för Utskottets Betänkande har jag icke blifvit det minsta rubbad i min åsigt om otjenligheten af skatt å hvitbetssockertillverkningen, och måste jag derföre förorda afslag å samma Betänkande.

Herr C. A. Larsson: Då jag redan haft tillfälle att vid remissen af Herr Hedlunds motion yttra mina tankar i förevarande ämne, så kan det kanske synas öfverflödigt att jag ånyo tagit till ordet. Men som den föregående diskussionen har varit särdeles sakrik och uttömmande, och jag brukar taga skäl, så vida man ger mig goda och öfvertygande, så vill jag förklara, att jag ej kunnat af allt, som i den syftningen framlagts, komma till den öfvertygelse, att hvitbetsodlingen, sådan den nu bedrivs,

innebär någon skada för det närvarande eller någon våda för framtiden. Den aktade representanten från Gefle har uti kalkyl, hvarpå han stödt sitt förord till BetänkanDET, antagit, att 20,000 tunnland jord, odlade med hvitbetor skulle kunna fylla hela den inhemska sockerkonsumtionens behof. Produktionen på dessa 20,000 tunnland skulle efter hans beräkning bestiga sig till 45,000,000 skålpund råsocker, i penningvärde evalveradt med 9,000,000 R:dr. Om man å detta belopp afdrager dels minskningen i hveteodling å motsvarande jordrymd, hvilken minskning Herr Murén skattat till 4,000,000 R:dr och dels förlust i statsinkomst på råsockertullen, eller 3,000,000 R:dr, så skulle vinsten å hvitbetsodlingen utgöra 2,000,000 R:dr. Men den ärade representanten har ur sin beräkning alldeles utglömt värdet af det råsocker, som från utlandet hit införes, och derfor vi till utländingen få erlægga ett belopp af omkring 6,000,000 R:dr, hvilket alltså, tillsammanlagdt med nyssnämnda 2,000,000, bildar den verkliga nationalvinsten af inhemsk tillverkning, eller 8,000,000 R:dr.

Nu frågas, om det ej är skäl att omhulda och vårda en näring, som i en kanske ej aflägsen framtid lemnar en nationalvinst af 8,000,000 R:dr, äfven om Staten dervid i tullinkomst förlorar 3,000,000 R:dr? Detta synes mig vara ett så talande skäl, att jag icke ett ögonblick tvekat, på hvilken sida jag i förevarande fråga borde ställa mig. Min aktade vän från Kronobergs län, som man så sällan hört ställa sig på frihandlarnes sida, har dock i denna fråga gifvit dem ett verkligen övntadt handtag. Jag erinrar mig att under föregående riksdagar, vid frågan om bränvinsskatten, någon värre motståndare emot allt hvad accis heter än han svårligen kunnat framletas. Det förefaller då inkonseqvent, att han nu så villigt fogar sig i en accis på en annan — åtminstone ej mindre fosterländsk — tillverkning.

Af dessa skäl, och då jag tillika inhemtat, att värdet af vår sockerimport slukar hela inkomsten af vår jernutförsel, yrkar jag afslag å BetänkanDET.

Herr Grefve Posse: Under den föregående diskussionen har man, efter mitt förmenande, fattat ämnet vidsträcktare än för dess bedömande varit erforderligt och nyttigt. Man har nemligen ledt den in på handelsfrihetens gebit och ställt den i samband med dess generela satser. Äfven jag har troget kämpat under handelsfrihetens banér, och jag ämnar fortfarande göra det, men jag tror icke, att förevarande ämne står i ett direkt sammanhang med frihandelssystemet. Blott i förbigående vill jag således i fråga om lämpligheten af de tvenne olika beskattningssätten, det direkta och det indirekta, åberopa mig på ett yttrande, som i Engelska Underhuset fälldes af en ryktbar financier: "Den direkta och indirekta beskattningen, sade han, äro skönheter, för hvilka båda man bör göra sin cour." Han ville dermed hafva uttalad den åsigt, att man bör vara varsam i afseende på proportionen emellan direkta och indirekta skatter. I vårt land har man icke iakttagit en sådan varsamhet, ty under de sednaste årtiondena hafva de indirekta skatterna vuxit i en alldeles oerhörd proportion. Jag erinrar mig för tillfället ej till siffran förhållandet dem emellan; alltnog den indirekta beskattningen uppgår till flera gånger den direkta eller bevillingen. Detta är en omständighet, som tål att tagas i

betraktande, äfven då man medger nyttan, ja nödvändigheten af indirekt beskattning, och jag torde få tillfälle att längre fram under sessionen närmare belysa hithörande förhållanden.

I dag är frågan helt enkelt denna: Vi ega en indirekt beskattning och en deraf härflytande statsinkomst i sockertullen; är den hotad eller icke? Och om svaret skulle utfalla för den förra meningen, hvilka åtgärder måste vidtagas till återställande af det normala förhållandet?

Man har sagt, att den hvitbetssockerfabrikation, som i landet uppstått, visserligen uti ifrågavarande afseende ännu icke medfört någon synnerlig skada, men att den i en framtid skulle antaga storartade dimensioner och helt och hållet uppsluka tullinkomsten å utländskt råsocker. Man har öfverbjudit hvarandra i förespeglande af de förfärligaste möjligheter. Till en början antogs det att statsförlusten redan nu bestege sig till 140,000 R:dr, den ökades småningom till 180,000 R:dr, 240,000 R:dr, 280,000 R:dr och aldrasist befanns det att hela råsockertullen 3,200,000 R:dr inom kort skulle få bortstrykas ur inkomstbudgeten. Detta är verkligen fruktansvärdt; men man har ej stadnat blott vid siffror. Man har sagt att Kammaren, eller Svenska folket, som jag tror, att orden föllo sig, vore enfaldigt, om det ej begrepe vådan af den inhemska sockertillverkningen, huruledes den slutligen skulle bilda en stat i Staten, huru den skulle utöfva ett förnedrande korruptionssystem o. s. v. Och allt detta, derföre att vi ega en fabrik i Landskrona för tillverkning af hvitbetssocker!

Äfven en annan omständighet har framhållits, för att uppjaga farhågorna för den nya fabrikationen. Det har nemligen i Skåne utfärdats inbjudning till aktieteckning för anläggande af ytterligare en hvitbetssockerfabrik. I fråga härom ber jag att få erinra, att för fyra eller fem år sedan en dylik inbjudning till aktieteckning utfärdades. Den gången skulle tillverkningen drivas på Gotland; men af hela företaget blef intet. Nu anser man planen vådligare och påyrkar raska åtgärder till det ondas hämmande. Jag vill dock fästa Kammarens uppmärksamhet derå, att med det förtroende, som Kammaren hyser för den nuvarande Regeringen, föga skulle rimma sig den föreställning, att Regeringen — för den händelse saken verkligen befunde sig i den kritiska och vådliga ställning, som motionären föreställer sig, och verkligen påkallade de af honom föreslagna åtgärder — att Regeringen, säger jag, i så fall skulle underlåtit att deruti taga initiativ genom att låta verkställa nödiga undersökningar. Att nu Riksdagen begärde en undersökning, synes mig vid detta förhållande innebära en förebräelse emot Regeringen; och med hänsyn härtill synes mig frågan vara af beskaffenhet, att den icke lämpligen på en enskild motionärs framställning bör föranleda Statsmagternas ingripande.

Den siffra, hvarom de fleste synas förenat sig, såsom betecknande den årliga statsförlusten genom hvitbetssockerfabrikationen eller 180,000 R:dr, är uppenbarligen för högt tilltagen. Detta belopp skulle nemligen såsom en premie tillfalla den enda fabriken i landet den i Landskrona; men enligt upplysning, som vid motionens remiss lemnades, har utdelningen till aktieegarne vid nämnda fabrik aldrig öferskjutit 9 procent, hvilken afkastning bestiger sig till knappast hälften af det belopp, 180,000

R:dr, som, enligt antagande, skulle komma fabriken till godo som ren skänk af Staten.

I detta sakens skick antager jag att frågan om accis blifvit för tidigt väckt. Om det skulle visa sig att den inhemska sockertillverkningen skulle komma att drivas i en skala, som i någon märkbar mån förminskar Statens inkomst af råsockertullen, så torde tiden vara inne att undersöka hvad åtgärder, som till afhjelpande af denna olägenhet böra vidtagas; men för närvarande synas inga anledningar dertill vara för handen, hvarföre jag yrkar afslag å Utlåtandet.

Herr Friherre Alströmer: Efter den sakrika och — man kan säga det — lysande diskussion, som Kammaren afhört, hade det ej fallit mig in att begära ordet, hade jag ej såsom ledamot af Bevillings-Utskottet en viss förbindelse att uttala de skäl, som förmått mig att vid förevarande Betänkande ej göra några erinringar, om jag än icke i allo delar de synpunkter, som der vid frågans uppfattning gjort sig gällande.

Jag fäster således mindre vikt vid det inflytande, som hvitbetssockerfabrikationen kan utöfva på statsinkomsterna, dels emedan detta inflytande är svårt om ej rakt omöjligt att bestämdt utröna, och dels derföre, att det alltid står Staten öppet att rätta sina utgifter efter inkomsterna. Det är ur en annan synpunkt, jag tror, att man bör betrakta frågan. Det synes mig otvifvelaktigt, att med den höga råsockertull, vi nu ega, och ännu mera vid en förhöjning af densamma, såsom Regeringen föreslagit, af 2 öre per skålpund, den inhemska sockertillverkningen kommer att utveckla sig ganska hastigt. Men olägenheterna af en sådan konstlad utveckling äro många, kanske likväl synnerligast den, att en mängd kapital, som eljest kunnat på annat håll finna nyttigt användning, strömma till ett så vinstgifvande och lockande företag. Jag tror, att man har att söka en af de förnämsta orsakerna till jordbrukets betryck deruti, att, på likartadt sätt, kapital och ofantliga kapital blifvit engagerade i andra industriella företag. Då således, enligt min tanke, den ifrågavarande fabrikationen går en stark och snabb utveckling till mötes, samt betydliga kapital komma att i densamma nedläggas, ser jag deri en våda för framtiden, som lagstiftaren bör söka att i tid förekomma. Erfarenheten visar nemligen -- man må säga hvad man vill -- att sockerraffinadörerna på tullagstiftningen utöfvat ett stort och föga helsosamt inflytande. Men blir detta inflytande förstärkt af stora bolag, som drifva hvitbetssockertillverkningen, så kan den sista villan blifva värre än den första. Och med hänsyn härtill skulle jag anse rätta tidpunkten inne att taga frågan om accis å hvitbetssocker i allvarligt öfvervägande, och tillstyrker derföre den af Utskottet föreslagna utväg eller att genom en underdånig skrivelse till Kongl. Maj:t påkalla sakens utredning. Riksdagen har ju sedermera alltid i sin hand att, efter inhemtande af Kongl. Maj:ts förslag, besluta sig för det ena eller andra.

Jag ber slutligen att få lägga Kammaren på hjertat att noga göra sig reda för hvad som ligger bakom denna fråga; ty det är fara värdt, att om hvitbetssockerfabrikerna lemnas utan uppmärksamhet, de i förening med raffinadörerna slutligen växa oss alla öfver hufvudet. Derföre tror jag ej såsom en värd talare, att man bör låta hvar dag hafva sin omsorg,

utan stödjer mig heldre på det gamla ordspråket: "Bättre vara förr var, än efter snar".

Såsom en föregående talare hyser jag den åsigt, att vår nuvarande finanslagstiftning ej alltid utvecklats så försigtigt och omtänksamt, som önskligt varit; men någon ändring derutinnan torde numera svårigen kunna åvägbringas, om den ens vore önskelig; och då den nu föreslagna åtgärden blott innefattar en utredning af ett ämne, hvars vikt hitintills blifvit alltför mycket undanskjuten, så kan jag ej annat än förena mig med dem, som önska bifall till Utlåtandet.

Herr Hedlund: Jag får bedja Herrarne hafva litet tålmod, ty saken är verkligen så viktig, att man icke får lemna den å sido, och om frågan nu faller, vill jag icke hafva på mitt samvete att icke hafva anført de förnuftsgrunder, på hvilka min motion hvilar. Till en början ber jag få anmärka, att det icke är på hvitbetsodlingen, utan på tillverkningen af hvitbetssocker jag föreslagit en accis. Man kan således här lika litet tala om accis på sjelfva hvitbetan, som man, hvilket Herr Medin redan anmärkt, kan påstå, att det är accis på potates, derföre att det är accis på bränvinsbränning.

Jag ber äfven att få berigtiga Herr Siljeströms påstående, då han säger, att enligt min kalkyl ett tunnland, besädt med hvitbetor, skulle gifva i afkastning 172 R:dr, men då Staten häraf skulle tillsläppa 168 R:dr, följden blefve den, att sjelfva jordens afkastning vore värd endast 4 R:dr. Enligt programmet till den inbjudning till aktieteckning, som nyligen utgått, uppgifves det, såsom jag redan haft äran anföra, att den jordbrukare, som odlar hvitbetor, har i nettobehållning på hvarje tunnland 125 R:dr, men fabrikanten har i sådan behållning 172 R:dr per tunnland räknadt, hvaraf dock Staten, som derför får vidkännas en förlust af 168 R:dr, måste anses med sistnämnda summa bidraga.

Herr Greive Posse har sagt, att Landskrona fabrik ej lemnat större nettobehållning än 90,000 R:dr om året. I sådant fall vore det verkligen en fördel för Staten att inlösa hela fabriken och utbetala dessa 90,000 R:dr, för att få igen de 240,000 R:dr om året, som fabriken borttager genom minskning i tullinkomsterna.

Här har äfven blifvit yttradt, att det skulle vara en vinst, om vi kunde tillverka vårt socker inom landet, i stället för att henta det utifrån, och man har ansett denna accis komma att verka hämmande på sockertillverkningens utveckling. Men det är då förunderligt, att man icke kan inse, att, äfven om vi sjelfva icke odla socker, vi med största lätthet kunna genom handelsförmedlingen förvandla afkastningen af ett tunnland hvetet till socker. Hvilketdera är bättre, att odla hvitbetor och erhålla 800 skålpund socker per tunnland, eller att odla hvetet och byta sig till socker, då man i sednare fallet erhöle 1,000 skålpund socker per tunnland?

Här har äfven talats om att man icke borde fördyra sockret genom en accis, men vårt hvitbetssocker fördyras genom tullen på kolonialsockret och skulle icke blifva en skilling dyrare, om den ifrågasatta accisen komme till stånd. Enda skilnaden vore den, att i ena fallet erhåller Staten en inkomst, och i det andra stoppar fabrikanten äfven accisen i sina fic-

kor. För öfrigt kan man, för att göra varan billigare, nedsätta både tull och accis, blott det sker i samma grad för båda.

Herr Grefve Posse har yttrat det förtroende för Regeringen, att man kunde vara viss, att den skulle taga saken om hand när tiden vore inne. Jag fagnar mig åt detta förtroendevotum för vår Regering uttaladt af Grefve Posse, men jag tror, att Regeringen haft tillräckligt med obehag uti sin strid för det fria utbytet, för att man skulle begära, att den nu skulle uppträda i kamp emot en ny fördom. Det är icke alla, som äro sådana själfspillingar som motionären i fråga. Jag finner för öfrigt saken ganska pressant, då man hör, att, ehuru den inhemska fabrikationen icke lemnat mer än 90,000 R:dr i behållning, den likväl kostat Staten 240,000 R:dr. Herr Murén har för öfrigt gifvit klaven till en säkrare beräkning af Statens förlust i detta fall, då han nyss nämnde huru stor quantitet kolonialsocker Landskrona fabrik förut använde för sin fabrikation, under det att man nu upphört att der vidare begagna kolonialsocker, utan iället bereder hvitbetssocker.

Man har slutligen sagt, att den tid är förbi, då man kan vinna någonting genom magtspråk. Men det finnes dock *ett* magtspråk, som borde tillvinna sig gehör, och detta är de goda skälens magtspråk; och jag beklagar i sanning, om det skulle någongång inträffa, att detta språk bletve ett dött språk i denna församling.

Herr Friherre Gripenstedt: Jag ber om ursäkt att jag ånyo tager Kammararens tid i anspråk, men det är en omständighet, som under diskussionen blifvit vidrörd, hvilken nödgar mig att ånyo begära ordet. Man har såsom skäl emot det nu väckta förslaget framhållit, att ingen klagan försports öfver det nuvarande förhållandet; att Regeringen iakttagit tystnad i ämnet och att deri låge bästa beviset för den nu ifrågasatta åtgärdens obehöflighet. Jag ber dock att få upplysa, att denna fråga ingalunda undfallit Regeringens uppmärksamhet, utan att tvärtom redan för flere riksdagar sedan Regeringen tagit i allvarligt öfvervägande, huruvida det icke vore tid att söka förekomma ett växande ondt, nemligen förminskningen af en för Staten högst vigtig inkomst. Men det förhåller sig verkliga såsom den siste talaren redan omnämmt, eller att handels- och näringslagstiftningen under sednare tider utgjort ett stående tvisteämne, och att de friare grundsatser, hvilka Regeringen ända från 1840, med Representationens medverkan, allt mer och mer tillämpat, beständigt framkallat nya strider och ett ganska starkt motstånd. Vid sådant förhållande ansågs det icke vara skäl att ytterligare upptaga en ny fråga, hvarmed man endast skulle hafva liksom kastat nytt bränsle på elden, helst ifrågavarande produktion ännu icke var af den betydighet, att den förminskning i statsinkomster, som deraf blef en följd, ovilkorligen påkallade en sådan åtgärd. Det måste nemligen medgifvas, att hvitbetssockerproduktionen hittills icke stigit till så betydlig grad, att man icke kunnat utan alltför stor olägenhet se genom fingrarna med det origtiga och irrationela förhållandet med denna näring. Men nu, då man ser den redan befintliga fabrikationen tillväxa såsom med siffror här blifvit visadt, så att omkring 2 millioner skålpund raffineradt socker redan inom landet tillverkas, och då man ser, att i följd af det premium, hvaraf denna näring

kommit i åtnjutande, nya bolag börja stiftas eller gamla i betydligare mån utvidgas; då är det i sanning tid att vidtaga sådana åtgärder, att Staten skyddar sina egna, viktiga intressen, och man skall ganska säkert komma att beklaga följderna om sådant uraktlåtes.

Man har kallat denna näring ett "första försök", ett "nyfödt barn" — ja, man har ansett den såsom en bagatell, med anledning hvaraf man icke borde vidtaga någon åtgärd; men den är icke vidare någon bagatell, då genom siffror blifvit visadt, att den tillskyndar Staten en förlust af 2 à 300,000 R:dr årligen; och om detta skall anses blott som ett nyfödt barn, då må man i sanning rädas för den fullvuxna jätten. Man bör väl besinna, att denna förlust för Staten är aldeles detsamma som ett anslag, hvilket Staten beviljar denna näring, och så stor vän af sparsamhet är jag verkligen att jag icke vill votera ett sådant anslag till förmån för dessa enskilda bolag.

Man har sagt, att "stränga ord" blifvit yttrade, men jag hemställer från hvilken sida de kommit. Jag betraktar såsom stränga ord, när man säger att förslagens anhängare, eller de som vilja att tullarne skola vara för statsinkomstens skull, d. v. s. betraktas som finanstillar, icke äro vänner till friheten, fäderneslandet och rättvisan. I jemförelse dermed är det i sanning obilligt att tillägga mig och dem, hvilka stå på samma sida som jag, att hafva yttrat stränga ord. En dylik förebråelse hade jag så mycket mindre väntat af den talare, som sist framkom dermed, då man hörde honom sjelf begagna så vågade uttryck som att förslagens anhängare vore sinnade att "taga lifvet af det gamla Sverige efter alla konstens regler."

Frågan är sannerligen praktisk, och ej blott teoretisk. Här gäller redan en minskning i statsinkomsterna af omkring 300,000 R:dr, hvilka man bortgifver till förmån för en särskild näring. Denna praktiska sida af saken vill jag lägga Kammaren på hjertat, och jag vill fråga om Kam-maren verkligen är sinnad att bortskänka en så stor summa till förmån för några enskilda bolag. För de bolag som ytterligare äro på väg att bilda sig, skulle det vara ett nyttigt varningstecken att icke för framtiden påräkna en sådan uppföring af Staten, om Representationen bifölle Ut-skottets förslag om frågans utredning; och då jag icke hyser något tvifvel om den synnerliga behöfligheten af en sådan utredning, vidhåller jag mitt yrkande om bifall till Betänkandet.

Herr Hierta: Jag hade icke ämnat förlänga diskussionen och lät derföre äfven, sedan jag en gång anmält mig, mitt namn utstrykas, men kan dock nu icke underlåta att framställa några anmärkningar. Till en början kan jag icke instämma med min ärade granne till venster deruti, att här skulle vara fråga om att votera ett anslag till förmån för den inhem-ska sockerfabrikationen. Här är endast fråga om att vidtaga åtgärder för att förekomma den minskning af statsinkomsterna, som man presumerar blifva en följd af tillväxten i hvitbetssockertillverknigen.

Många skäl, det medgifver jag, kunna i denna sak anföras både för och emot. Detta är till och med ganska naturligt, ty saken är svår att afgöra, men jag tror dock, att *principen* är på deras sida, som vilja afslå detta förslag. För dem, som bifalla detsamma, är det deremot egentligen

fråga om en *utväg att undvika statsinkomsternas minskande*. Deras räsonnement är ungefär följande: Staten har nu 3 millioner R:dr i inkomst af sockertullen, denna inkomst kommer att förminsкас i samma mån, som den inhemska produktionen och tillverkningen af socker vinner tillväxt; för att skydda Staten för en dylik minskning i dess inkomster måste man tillgripa den utvägen att med accis belägga fabrikationen af hvitbetssocker. Nu kan detta räsonnement visserligen vara riktigt, om ej någon annan utväg för ändamålet vinnande kan utfinnas, men det är då icke statsekonomisk princip, utan endast en *statsråson* som man åberopar.

Då här talats så mycket om finanstullar ber jag och att derom få yttra några ord. Dessa tullar anses hafva blifvit uppfunna i syftemål att bereda Staten inkomster och pläga läggas på sådana artiklar, som ej inom riket kunna produceras eller tillverkas, emedan derigenom hela införseltullen för desamma får naturen af statsinkomst. Tillförene har man likväl icke ansett för någon olycka, om en eller annan sådan artikel börjat tillverkas inom landet; men i stället för finanstull har man då börjat kalla importafgiften derpå för *skyddstull*. Detta är den vanliga definitionen på finanstullar och skyddstullar. Om man emellertid sett, att fabrikanterne skördat någon oskäligen vinst, har man nedsatt tullen på den utländska varan, och ändamålet dermed har, såsom man alltid sagt, varit att skaffa konsumenterna varan för bästa möjliga pris, nemligen sedan den börjat tillverkas inom landet; förut hafva finanstullarnes beundrare icke varit så ömma i detta afseende. Frågar man nu: hvarföre kallas tullen på socker för finanstull? Svaret är: Jo, derföre att råämnet icke kunnat inom landet produceras; men då man nu börjar med en dylik produktion, förvandlas ju i analogi med hvad jag förut omnämnt sockertullen till en skyddstull. Hvad är väl då att göra? Det naturliga är väl att följa samma princip som förut och i konsumenternas intresse nedsätta sockertullen, till dess de inhemska fabrikanterna ej vidare skörda någon oskäligen vinst. Men på ett sådant förslag vill man ingalunda ingå, och detta, emedan man tror sig icke kunna undvara sockertullen såsom en statsinkomst. Jag vill, för min del, dock icke a priori antaga, att denna inkomst är alldeles oumbärlig. Om vi se på vår utgiftsstat, finna vi, att statsutgifterna under en mansålder ökats från 10 till 30 millioner R:dr, och stegrade fordringar på anslag hafva under sednare tider allt mer och mer framträdtt, men ett af ändamålen med den skedda representationsförändringen var väl att förhindra, det vår utgiftsstat skulle fortgå i ett ständigt crescendo och att en vändpunkt i dessa förhållanden en gång skulle inträda. Jag tror också, att det ingalunda vore omöjligt att om några år inbespara på Statens utgifter 3 millioner, om ett så stort belopp skulle gå förloradt för Statskassan genom sockertullens försvinnande, hvilket dock lärer dröja ganska länge.

På dessa skäl anser jag det icke vara någon fara att nu lemna saken å sido. Man kan ju med fullt skäl hysa det förtroende till Regeringen, att den, om så erfordras, skall i detta fall vidtaga erforderliga mått och steg, för att låta verkställa den nu föreslagna utredningen. Dertill eger Regeringen en tillräcklig anledning i hvad som redan vid Riksdagen förkommit. Men om Riksdagen låter frågan hvila, har man på en gång undvikit

vikit ett obehagligt tvistämne och tillika kommit ifrån att behöfva uttala sig till förmån för en princip om en ny beskattning, hvilken efter min åsigt skulle blifva ganska förhatlig.

Öfverläggningen förklarades vara slutad. Sedan Herr Talmannens proposition på bifall till Utskottets förslag blifvit med ja och nej besvarad, blef, då votering begärdes, nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande voteringsproposition.

Den, som bifaller hvad Bevillnings-Utskottet, i anledning af en inom Andra Kammaren väckt motion om beskattning af den inhemska hvitbetssockertillverkningen, tillstyrkt i dess Betänkande N:o 8,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren afslagit den af Utskottet i ofvannämnda Betänkande gjorda hemställan.

Voteringen, som härefter i grundlagsenlig ordning anställdes, utföll med 67 ja emot 91 nej; i följd hvaraf Kammaren afslagit den af Utskottet i förevarande Betänkande gjorda hemställan.

Kammarens ledamöter åtskiljdes kl. $\frac{3}{4}$ 3 för att åter sammanträda

Kl. 6 e. m.

§ 5.

Föredrogs ånyo och punktvis Banko-Utskottets Memorial N:o 9, med förslag till ändringar i 5 artikeln af Bankoreglementet.

Utskottets förslag under punkterna 1 och 2 godkändes.

Punkten 3, med förslag till förändrad lydelse af reglementets 66 §.

Mom. 1.

Härvid yttrade

Herr Friherre Liljencrantz: Det kan visserligen vara en mindre viktig anmärkning, som jag har att framställa, men jag skulle vilja hafva af någon bland Utskottets ledamöter upplyst, hvarföre Utskottet uteslutit utur sitt förslag den bestämmelsen, att suppleanter, då de skola inträda i Fullmäktiges ställe, böra ingå i den ordning Riksdagen för dem utstakat. En sådan bestämmelse finnes i gamla Bankoreglementet, och jag skulle gerna önska att få veta orsaken till den föreslagna förändringen härutinnan.

Herr Kock: Till svar å föregående talarens anmärkning får jag lemna den upplysning, att Utskottet antagit såsom regel, det suppleanterne, i händelse af behof, skola ingå i den ordning de blifvit invalde. Något särskildt stadgande härom har Utskottet icke ansett behöfligt.

Herr Uhr: Då jag af förste talarens framställning anser mig vara uppkallad, vill jag lemna honom svar på den upplysning han begärt. Om någon af Fullmäktige har tillfälligt förfall, så och då det kan hända, att den suppleant, som är i tur att ingå, har sin bostad något aflägsse, önskade

Fullmäktige att få inkalla den suppleant, som vore närmare boende och lättare kunde anträffas; hvaremot om en ordinarie Fullmäktig erhåller tjänstledighet, eller under någon längre tid varder urståndsatt att tjänstgöra, meningen naturligtvis är, att suppleanterne skola ingå i den ordning de blifvit invalde. Detta har varit Fullmäktiges och jag förmodar äfven Utskottets motiver för detta förslag.

Vidare anfördes icke; och Utskottets förslag bifölls.

Mom. 2.

Herr Ribbing: I förut gällande Riksdagsordning 66 och 67 §§ stadgades, att Fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret skulle väljas bland medlemmar af hvarje Riks-stånd, och såsom en repetition deraf bestämdes i 1 § af Bankoreglementet, att Bankens styrelse skulle bestå af Fullmäktige, valde tre af hvarje Riks-stånd. Under sådana bestämmelser var det naturligt, att 2 mom. i 66 § af nämnda reglemente skulle hafva motsvarande lydelse mot det moment i Bankoreglementet som nu är föreslaget, eller den som på motsidan af förslaget finnes citerad; nemligen: "Kommer någon Fullmäktig i den författning, att han icke kan vara riksdagsman och ledamot af Utskott, upphör genast hans fullmäktigskap." Nu deremot finnes icke uti 71 § af nu gällande Riksdagsordning, som afser val af Fullmäktige i Banken och Riksgälds-kontoret, någon bestämmelse derom, att Fullmäktige skola väljas inom Kammarne, och under sådana förhållanden anser jag det stadgande ifrågavarande moment innehåller: "kommer någon Fullmäktig i den författning, att han icke kan vara riksdagsman och ledamot af Utskott, upphör genast hans fullmäktigskap" olämpligt.

Först och främst anser jag detta stadgande utgöra en onödig inskränkning i fråga om dem, som kunna till Fullmäktige väljas; (det är visserligen sannt, att det ej står: "valbar är endast den, som är medlem af Kammare") men om momentet antages, så kommer aldrig någon att inväljas, som ej kan vara medlem af Kammare eller Utskott, då han i sådant fall vore skyldig att genast åter utgå. För det andra synes mig stadgandet vara olämpligt i afseende på formen. Uti första punkten af förevarande Memorial, hvilken vi redan godkänt, förekommer det stadgande, att Fullmäktige utses enligt 71 § Riksdagsordningen, och nu kommer man med ett stadgande, som föreskriver, att de, som äro utsedde, skola vara så eller så kvalificerade, derest icke deras fullmäktigskap skall upphöra. En sådan indirekt inskränkning i hvad som förut direkte om valbarhet blifvit i enlighet med Riksdagsordningen eller under hänvisning till densamma stadgadt, är både oklar och i verkligheten en inkonsekvens, och jag yrkar derföre, att Kammaren måtte afslå hela detta moment såsom öfverflödigt och möjligen hinderligt för val af lämpligaste personer till Fullmäktige. Vill åter Kammaren bestämma vissa kvalifikationer för Fullmäktige, derest de skola kvarstå såsom sådane, så yrkar jag, alternativt med förra yrkandet, återremiss af momentet i den rigtning, att deruti uttryckligen må bestämmas hvad som kan verka derhän, att en Fullmäktig icke bör såsom sådan kvarstå, och i detta fall önskar jag, att endast hvad Riksdags-ordningens 26 § under mom. *a*, *b*, *c* och *d* innehåller må i detta moment intagas; hvaremot jag icke anser samma §§:s bestämmelse,

att riksdagsmannabefattning endast kan utöfvas af Svenske medborgare som bekänna sig till kristen-protestantisk lära, böra tillämpas i afseende på Fullmäktige samt således icke heller i detta moment inflyta. Likaledes torde en bestämmelse derom, att Statsråds-ledamot eller Justitieråd icke kan vara Fullmäktig, böra, såsom 43 § Riksdagsordningen föreskrifer, i momentet inflyta.

Jag yrkar således proposition uppå i första hand afslag å momentet, och om Kammaren icke deruti instämmer, återremiss af detsamma i den riktning jag här ofvan angifvit.

Herr Lönnberg: Det är just med hänsyn till 26 § Riksdagsordningen, som förevarande moment tillkommit. Utskottet tänkte sig, att det skulle kunna inträffa, att en Fullmäktig komme uti ett sådant predikament, att han icke kunde fungera såsom representant. Det är visserligen svårt att tänka sig, att, om en sådan olycka skulle hända en Fullmäktig, han icke skulle frivilligt draga sig tillbaka och lemna sin plats, men Utskottet ansåg likväl ett stadgande derom böra i reglementet finnas. Det är riktigt anmärkt af förste talaren, att momentet, sådant det lyder, gör en inskränkning i valbarheten derutinnan, att exempelvis Mosaiske trosbekännare icke kunna inväjas. Jag skulle visserligen för min del icke vara emot en ändring af momentet härutinnan, men jag anser det icke heller vara förenadt med någon synnerlig våda att bifalla momentet sådant det är.

Herr Aug. Anderson: Jag är af lika tanke med nästföregående talare. Skall någon bestämmelse i förevarande fall göras, så bör den vara sådan som detta moment innehåller, hvarföre jag bifaller detsamma.

Herr Bergström: Efter min åsigt lägger grundlagen icke hinder i vägen för att till Fullmäktige i Riksbanken välja andra Svenske medborgare än dem, som bekänna sig till kristen-protestantisk lära. Ifrågavarande moment är dock så redigeradt, att deri föreslagna bestämmelser skulle kunna leda derhän, att katoliker och Mosaiske trosbekännare förklarades icke uti ifrågavarande afseende vara valbare. De kunna nemligen icke väljas till riksdagsmän; och då momentet stadgar, att, om Fullmäktig *kommer* i den författning, att han icke kan vara riksdagsman och ledamot af Utskott, upphör hans fullmäktigskap, synes ock den slutsats deraf kunna dragas att den, som *är* i den författning, att han icke kan vara riksdagsman och ledamot af Utskott, icke heller får väljas till Fullmäktig. Sådant vore icke rättvist och öfverensstämmer ej heller efter hvad jag tror mig känna med Kammarens åsichter. Jag skulle derföre tro, att det föreslagna momentet kunde alldeles utgå. Möjligen invänder man deremot att åtminstone den del af momentet, som talar om iråkande af författning att icke kunna vara ledamot i Utskott, bör kvarstå för att förebygga att Statsrådsledamöter eller Justitieråd, hvilka ej få i Utskott deltaga, skulle kunna vara Bankofullmäktige. För min del tror jag stadgandet i 34 § Regerings-formen utstänga möjligheten deraf, att Statsråds-ledamot eller Justitieråd väljes till Bankofullmäktig eller att sådan Fullmäktig, som varder utnämnd till Statsråds-ledamot eller Justitieråd, fortfar med utöf-

ningen af fullmäktigskapet. Men för den händelse andra disqualifikationer skulle behöfva stadgas, torde momentet lämpligen böra återförvisas till Banko-Utskottet, som vid ärendets förnyade handläggning icke lär underlåta tillse, att den förändrade redaktionen icke från fullmäktigskapet utestänger bekännare af annan kristen lära än den protestantiska eller Mosaiske trosbekännare.

Herr Björck: Det moment, hvarom här är fråga, innehåller ett stadgande bland de mest oväsentliga. Ur ingen synpunkt anser jag det vara behöfligt, alldenstund jag tror, att Fullmäktige nog sjelfmant skola lemna sin plats, derest de anse sig så qualificerade, att de icke böra kvarstå. Då inom Stats-Utskottet reglementet för Riksgälds-kontoret uppgjordes, var de flestas mening, att ett stadgande i förevarande fall, motsvarande hvad i föregående reglementen fanns föreskrifvet, borde kvarstå. Jag var visserligen af annan åsigt, men fann dock, i anseende till ämnets mindre viktiga beskaffenhet, icke skäl att länge strida derom samt dymedelst öda tiden. Det förhåller sig verkligen så, som föregående talare anmärkt, att grundlagen ej känner till någon inskränkning uti rättigheten för olika trosförvandter att inväljas till Fullmäktige. Skulle någon till Fullmäktig lämplig person, som icke är riksdagsman, finnas, så bör han, äfven om han icke är protestant, kunna till Fullmäktig väljas. Af alla redaktioner till text i Bankoreglementet synes mig denna vara den sämsta, hvidan jag anser, att den kan och bör utgå; men i annat fall torde en återremiss vara nödvändig, för att få de särskilda §§ i Bankens och Riksgälds-kontorets reglementen öfverensstämmande med hvarandra.

Herr de Maré:

Herr Lindström: Då man här yrkat återremiss af momentet, vill jag icke förlänga diskussionen med något långt yttrande i ämnet, helst detsamma icke synes förtjena någon vidlyftigare öfverläggning. Momentet, emot hvars innehåll jag uppträdt i Utskottet, har dock af förbiseende och i en knapp vändning fått en form, som Utskottet troligen ej afsett, och yrkar äfven jag på sådan grund återremiss.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Talmannens proposition på bifall till Utskottets under detta moment afgifna förslag blifvit med nej besvarad, blef nämnda förslag till Utskottet återförvisadt.

Punkten 4.

Utskottets förslag bifölls.

Punkten 5, rörande reglementets 68 §.

Mom. 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Angående Utskottets hemställan i mom. 2 begärdes ordet af följande ledamöter, som yttrade:

Herr Hierta: Jag skall anhålla, att de motiver, som ligga till grund för Utskottets beslut i förevarande punkt och hvilka finnas upptagna i Memorialet, måtte uppläsas. Möjligen kan ett sådant uppläsande, med af-

seende på åtskilliga upplysningar, som deraf inhemtas, verka derhän, att vi kunna undvika en vidlyftigare diskussion.

Sedan, på sätt Herr Hierta begärt, de af Utskottet anförda motiver för dess under denna punkt framställda förslag blifvit upplästa, fortsattes öfverläggningen af

Herr Murén: Jag måste bekänna, att jag icke kunnat göra rätt reda för mig, hvaruti de fördelar, som den föreslagna ändringen uti 68 § Bankoreglementet skulle tillskynda oss, verkligen bestå. Enligt mitt förmenande skulle med antagande af den ifrågasatta ändringen, förhållandet i allmänhet blifva vida sämre än det är förut. Ju mer man reglementerar för en så beskaffad styrelse som Bankens, desto sämre ställer man till för sig. Vi hafva förut haft endast en deputerad för den dagliga förvaltningen af Bankens handhafvande, och nu vill man utse två, ja till och med tre. Hittills har det berott på Fullmäktige sjelfve att tillsätta vaxeldeputerade och fördela göromålen. Nu skulle, sedan Fullmäktiges antal blifvit nedsatt från 12 till 7, man binda 2 å 3 ibland desse fast vid vissa göromål och med viss aflöning, denna sednare visserligen icke till beloppet föreslagen uti nu föredragna Memorial men uti ett sednare, som har sammanhang med detta och kommer straxt efteråt att föredragas. Båda dessa Memorial borde, med afseende å deras egande sammanhang, föredragas på en gång. Hittills har endast en deputerad varit utsedd, hvilket Utskottet också sagt varit till nytta för ärendena, som jag också tror, men låtom oss därför också stadna vid denne ende. Det torde icke vara skäl att redan från början binda flere Fullmäktige vid särskilda göromål. Förut har så tillgått, att man efter vissa månaders förlopp omändrat eller ånyo invalt vaxeldeputerade. Detta har haft skäl med sig och härleder sig från den frihet Bankoreglementet lemnat Fullmäktige i sådant afseende. Nu och med antagande af Utskottets förslag skulle sådant ej ske. Fullmäktige måste nu göra sitt val till deputerade mellan obekanta kamrater och detta straxt i början, och sedan valet skett är man bunden vid detsamma ända till nästa riksdag, de valde må nu vara passande för befattningen eller icke; sådant tror jag ej kan vara gagneligt. Då Fullmäktige nu endast skola blifva 7, anser jag dem böra lemnas så mycken frihet som möjligt. Det står uti den gamla redaktionen: "För den dagliga tillsynen öfver göromålen i Bankoverket utse Fullmäktige inom sig en deputerad och en suppleant för denne. "Detta är ganska bra och som sagdt är, låtom oss stadna dervid. Med föranledande af hvad jag anført önskar jag, att Kammaren ville återremittera denna punkt, såsom vi gjort med ett föregående moment, helst jag tror det torde vara skäl att noga betänka sig, innan man bifaller Utskottets förslag. Ett skäl till förkastande af förslaget är den högre aflöning det skulle medföra. Jag anser visserligen att de, som få mottaga detta viktiga uppdrag att vara deputerade, böra aflönas ordentligt. Men då deputerades göromål hittills bra blifvit handhafda af en deputerad, torde aflöningen för den nu föreslagne andre deputeraden gerna kunna indragas. Efter Utskottets förslag skulle till tvenne deputerade utgifvas 16,000 R:dr eller 8,000 till hvardera, då deremot en deputerad varit aflönad med 8,400 R:dr. Det är äfven föreslaget, att en

tredje deputerad skall finnas till för vexelärenden. Den förutvarande vaxeldeputeraden har hittills haft en med sig till biträde, och denne borde det vara lämpligast att Fullmäktige utse. Man bör ej hafva brådt om med att lemna föreskrifter, hvilka man inom kort kan komma att anse olämpliga. Med få ord sagdt, jag önskar att Fullmäktige framdeles såsom hittills må få reglera förhållandena uti förevarande fall i öfverensstämmelse med gamla reglementets föreskrifter och anser att blott olägenheter i stället för något gagn för Banken skall uppstå, derest Kammaren nu beslutar i enlighet med hvad Utskottet rörande ö § af reglementet föreslagit.

Herr de Maré: Hvad detta andra moment innehåller har blifvit af Bankofullmäktige föreslaget, och Utskottet har icke velat afvika derifrån, enär Bankens styrelse sannolikt haft skäl för sin åsigt, att, om äfven de många olikartade åligganden, som tillkomma deputerade, kunde af en person medhinnas och på önskvärdt sätt utföras, betänklighet mot att lägga detta uppdrag i en endes hand likväl kan förefinnas blanda annat deri, att en dylik ställning möjligen småningom och i längden kunde lemna åt denne ende ett alltför öfvervägande inflytande på Riksbankens förvaltning. För min del är jag äfven af den mening, att, om Bankens styrelse öfverlemnas åt endast *en* Deputerad, denne kan blifva mera mäktig, än som kan vara helsosamt, och de göromål, som åligga deputerade, skola otvifvelaktigt blifva bättre behandlade, om tvenne deputerade finnas, ty 4 ögon se alltid bättre än 2.

Den näströregående värde talaren har äfven vidrört den uti ett annat Betänkande förekommande aflöningen åt deputerade, men jag tyckte mig af hans anförande finna, att han icke rigtigt satt sig in i förhållandena. Hittills har utgått till Fullmäktiges deputerad för den dagliga förvaltningen ett årligt arvode af 8,400 R:dr och till vaxeldeputerade, med afseende på göromålets omfång, i medeltal under de sednare åren, 8,000 R:dr. Deremot har Utskottet nu föreslagit arvoden till två deputerade, à 8,000 R:dr vardera, 16,000 R:dr samt till en särskild vaxeldeputerad, i händelse sådan anses behöflig, *högst* 3,200 R:dr. Det är visserligen sannt, att beloppet af utgifterna för deputerades aflönande härigenom blifvit höjdt, men derpå bör man icke fästa så särdeles afseende, helst då i betraktande tages, att Bankens utgiftsstat varder nedsatt derigenom att Fullmäktiges antal förminskas från 12 till 7. Jag bifaller förevarande moment, ty jag anser Utskottet hafva bjudit goda skäl för sitt förslag.

Herr Kolmodin: Jag är hufvudsakligen förekommen af Herr Murén, med hvilken jag instämmer, och får förklara, att jag icke kan fatta rigtigheten af de skäl man framställt för det nya förslaget antagande. Man synes frukta, att en alltför stor magtfullkomlighet hos en ensam person skulle uppstå, om man bibehåller gamla §:n oförändrad, men det må nu vara en eller två eller flere deputerade, så skola de väl stå under reglementets föreskrifter. Skulle en ensam person vinna i magt, så står han också ensam i ansvar, och man vet, huru lätt man kommer ifrån sådant ansvar, då det skall delas mellan flere. Det står i Memorialet, att valen till Fullmäktige sannolikt aldrig skola kunna falla på personer, som skulle kunna eller vilja för en längre eller kortare tid åt deputerade-uppdraget

offra hela sin tid och öfvergifva den verksamhet, åt hvilken de såsom enskilde egnat sig.

Till svar derå får jag säga, att man verkligen bör kunna fordra, att en person, som i lön får åtnjuta 8,000 R:dr och derutöfver årligen, skall egna hela sin verksamhet åt sin tjänstebefattning. Då jag dessutom anser det vara olämpligt att på förhand reglementera för Fullmäktige i detta fall yrkar äfven jag återremiss.

Herr Lönnberg: Sedan Rikets Ständer vid 1862—1863 årens Riksdag beslutat den förändring i anordningen för Bankens förvaltning, att den dagliga tillsynen öfver göromålen uppdrogs åt en deputerad, hvilken Fullmäktige egde inom sig utse, så har denna förändring varit gällande tills nu, och efter den kännedom jag eger om Bankens förvaltning, tror jag icke att Ständerna haft skäl att ångra detta steg såsom förhastadt; men den deputerade blef så bunden af reglementen och instruktioner, att hans verksamhet temligen inskränktes, och är det derföre nu meningen att, enligt Bankofullmäktiges eget förslag, hvilket blifvit af Utskottet tillstyrkt, hans myndighet skulle till Bankens egen åtnädd utvidgas. Emellertid har man betviflat, att det skulle blifva möjligt för en person att i alla detaljer följa administrationen af detta vidlyftiga verk, och är det af sådan anledning, som man föreslagit, att vid hans sida ställa ytterligare en deputerad, hvilken dock hufvudsakligen skulle ombesörja vaxelhandeln och dithörande ärenden, äfvensom man ifrågasatt att till hans biträde härutinnan utse en bland Fullmäktige. Jag är öfvertygad, att Bankofullmäktige, till hvilka jag hyser fullt förtroende, icke utan nogsam bepröfvande föreslagit denna förändring, och anser jag någon våda dermed icke vara förenad, då Fullmäktige sjelfve skola uppgöra instruktion för deputerade och icke lära underlåta att noga öfvervaka deras verksamhet. Den förste talaren i ämnet drog frågan in på ett annat gebit, då han talade om aflöningen åt deputerade, hvilket förekommer i Memorialet N:o 10, men på det ingen må taga anstöt af hans yttrande i denna del, vill jag upplysa, att genom den ifrågasatta förändringen af Bankens styrelse en besparing uppstår till belopp af 7,500 R:dr. Inom Utskottet har icke heller någon meningsskiljaktighet förefunnits rörande fördelen af den ifrågasatta förändringen. Vål har man invändt, att olägenhet möjligen skulle kunna uppstå, om de två deputerade händelsevis icke droge jemut, men då, såsom bekant är, Rom under en längre följd af år med framgång styrdes af två konsulter, så föreställer jag mig att ett dylikt tvåmannavälde äfven här inom vår Riksbank skulle kunna försökas. Jag yrkar derföre bifall till Memorialet i den del, hvarom nu är fråga.

Herr Murén: Den siste värde talaren yttrade, att jag gifvit mig in på ett främmande gebit, som icke hör till det ämne, hvarom nu är fråga; men jag vågar erinra, att Banko-Utskottets Memorial N:o 9 och 10 på visst sätt höra tillsammans, emedan i Memorialet N:o 9 förekommer förslag derom, att hänföra en del af hvad i nu föredragna §§ af gamla Bankoreglementet finnes upptaget till den del af samma reglemente, som i nästkommande Memorial N:o 10 afhandlas. Man kan således icke tala om det ena utan att äfven vidröra det andra, och för öfrigt har den värde

talaren sjelf gått utom det egentliga ämnet, då han talat om besparingar i aflöningsstaten, hvilket först afhandlas i Memorialet N:o 10. Så är äfven förhållandet med en annan föregående talare. Jag yttrade, att förut uppbar den ene deputerade i aflönning 8,400 R:dr, hvaremot nu två skulle uppbära hvardera 8,000 R:dr, hvartill kommer arfvodet till biträdet vid vaxelaffärerna, om sådant skulle erfordras. Härei ligger således icke någon besparing, utan tvärtom en förhöjning, oaktadt att antalet Bankofullmäktige minskas från 12 till 7 och således med 5 personer. I öfrigt får jag bekänna, det jag icke förstår räsonnementet i Utskottets Memorial, ty då på ett ställe förekommer, att den nuvarande deputerade skulle varit alltför mycket bunden i sin verksamhet, så uttalas på ett annat ställe betänklighet vid att lägga i en enda persons hand så stor magt, hvarom nu är fråga; huru hänger väl detta tillsammans? Den ene deputerade har visserligen hittills haft mycket att göra, men hans tid har dock räckt till; hvaremot om nu de 2 deputerade, som äro ifrågasatte, skola, jemte tillsynen öfver de dagliga göromålen och ordningen inom Banken, ombesörja såväl vaxelhandeln i Stockholm som låneärendens föredragning i Diskontstyrelsen och inseendet öfver Tumba pappersbruk, på sätt blifvit ifrågasatt, dessa göromål blifva mera än dubbelt emot hvad förut ålåg den ene deputerade. Det är derföre bäst att deputerades göromål regleras af Fullmäktige sjelfva, och vore den enda fördelen med Utskottets förevarande åtgörande att deputerades arfvoden på förhand blefvo bestämde i stället att förut sådant förtroendefullt öfverlemnades åt Fullmäktige, hvilka då möjligen kunnat göra en mera rättvis fördelning, lämpad efter göromålens vikt och mängd, hvilket jag deremot befarar icke nu kunna ske, om arfvodena af Riksdagen bestämmas; dock är allt detta en sak af mera underordnad vikt.

Emellertid och då jag har förhoppning att, i händelse Memorialet i denna del varder till Utskottet återremitteradt, ett annat mera ändamålsenligt förslag af Utskottet kommer att framläggas, så fortsätter jag mitt yrkande om återremiss.

Herr Hedlund: Då det i nu gällande Bankoreglemente, § 68, intagna stadgandet, i fråga om utseende bland Fullmäktige af en deputerad för tillsynen öfver Bankoverket, infördes, skedde detta i känslan af behofvet af större enhet än som förut funnits vid skötandet af vår Riksbank. Man såg huru på alla håll enskilda banker uppstodo, hvilka utvecklade stor verksamhet och kraft, skötta merendels af en disponentdirektör, och man ansåg att Riksbanken icke borde stå efter dessa, sedan den så lång tid arbetat under antiqverade former. Jag tror icke heller att jag misstager mig, då jag påstår att denna förändring skedde till Bankens stora fromma och allmänhetens fördel. Någon egenmäktighet hos den utsedde har man ej haft kännedom om, och i fall Fullmäktige funnit hans magt alltför stor, är jag säker derom, att de framställt ett annat förslag till dess förminskande, än som nu framkommit; ty om skälet till den nu föreslagna ändringen ligger i fruktan för den ende deputeradens alltför stora magtfullkomlighet, så är det lättare att förekomma sådan hos en än hos flere deputerade, och torde bäst botas dermed att han icke vidare återväljes. Att förvandla denna myndighet till ett

duumvirat, med mönster af den gamla Romerska republikens tvenne konsul-er, är icke någon lycklig tanke, ty om den kollegiala formen måste medgifvas vara nyttig och fördelaktig för rådplägning, så leder den dock nästan alltid till schism och söndring vid administrationen, och vid verkställighetsåtgärder är enhet i beslut och handling ofantligt mycket att föredraga. — Om här varit föreslaget, att en disponentdirektör skulle bland Fullmäktige väljas och att desse skulle ega att sedermera utom sig utse en vaxeldeputerad, då hade det varit ett annat förhållande; men så är det icke, ty Utskottet säger: "Genom bestämmelsen att, om så ändamålsenligt finnes, en särskild ledamot bland Fullmäktige kan utses att jemte en af deputerade besörja vaxelhandeln, beredes möjlighet att tillgodogöra Banken fördelen af den större erfarenhet i dylika ärendens behandling, som må finnas hos en Fullmäktig, hvilken för öfrigt antingen icke är benägen eller måhända saknar lämplighet att utföra de många öfriga göromål, som skulle tillhöra deputerade." Jag trodde verkligen, att Fullmäktige utom sig skulle kunna välja vaxeldeputerad, men så är det icke; och jag kan icke komma ifrån den tanken att detta vore nyttigt. Icke heller kan det väl vara något särdeles svårt värf att sköta Bankens vaxelhandel, ty antagligt är att Bankofullmäktige in pleno bestämma priset för försäljning och uppköpet af vaxlar, hvarefter sjelfva negotiationerna kunna lemnas åt en mäklare mot vanligt curtage, såsom man länge brukat i Göteborgs enskilda bank. Detta är enligt min åsigt också det riktigaste, ty man bör ej lemna ett dylikt uppdrag åt personer, som möjligen sjelfve kunna vara intresserade af vaxelköpen och i främsta rummet sörja för tillfredsställandet af sina egna behof, och för Bankens först i andra rummet. Det vore ganska illa, om sådana personer valdes, men denna farhåga bör man icke hysa, om gamla stadgandet bibehålles, att Bankofullmäktige utse en vaxeldeputerad för längre eller kortare tid. I likhet med Herr Murén yrkar jag återreuis af denna del uti Memorialet för bibehållandet af gamla stadgandet i förevarande fråga.

Herr vice Talmannen Mannerskantz: De talare, som här uppträdt för att klandra Utskottets förslag, synas mig icke hafva gjort sig reda för hvad frågan egentligen gäller. En talare har bland annat sagt, att det nya förslaget skulle göra inskränkning i den frihet Fullmäktige förut haft, men jag anholder få fästa uppmärksamheten derpå, att, enligt gamla reglementet, Fullmäktige utsågo bland sig ej allenast en deputerad för den dagliga tillsynen öfver göromålen inom Bankoverket, utan äfven tvenne deputerade för vaxelhandeln och en för tillsynen öfver Bankens pappersbruk Tumba. Nu är emellertid en högst väsendtlig förändring föreslagen deruti, att förutom en deputerad, som har ledningen af göromålen och den dagliga förvaltningen, äfven en andre deputerad skall utses, som, tillika med skötandet af vaxelhandeln, dessutom skall vara sjelfskrifven föredragande af låncaffärerna inom diskontverket. Den ganska rigtiga tanken har uppstått, att, när göromålen blifvit i så väsendtlig mån tillökade, en ende deputerads tid icke skulle räcka till, äfvensom hans magt och myndighet blifva alltför stor, hvarföre jag anser att man haft grunder, både för att föreslå utvidgning af göromålen och att gifva den förut varande ende deputeraden en medhjelpare. Om jag skulle hafva

något att mot detta förslag anmärka, så är det, att man icke gjort någon skillnad i myndighet emellan desse deputerade, så att möjligen en dualism kan uppstå dem emellan, men detta kan dock rättas derigenom, att Fullmäktige lemna dem sådana instruktioner, hvarigenom dylika befarade olägenheter kunna undvikas. Dessutom är det ej sagdt, att blott 2 deputerade skola utses, utan Fullmäktige hafva ju dessutom rättighet att utse en särskild sådan för handhavande af vaxelärendena; således ser man att en ganska väsendtlig förändring i sak är på goda grunder föreslagen. Hvad nu frågan om aföningen angår, så vill jag derom nu icke inlåta mig, då man med rätta kunde få uppbära beskyllningar, att man talade om ett ärende, som ännu icke blifvit föredraget. För min del kan jag ej annat än bifalla det framställda förslaget, oaktadt den betänklighet jag hyser att någon förveckling möjligen kan tänkas uppkomma mellan tvenne med lika magt och myndighet försedde deputerade.

Herr Lindström: Då Herr Mannerskantz på ett särdeles klart och tydligt sätt utredt förhållandet, afstår jag från ordet, och förenar mig med honom.

Herr de Maré: På det af den förra talaren anförda skäl afstår äfven jag från ordet, under tillkännagifvande det jag yrkar bifall till Utskottets hemställan.

Herr Murén: Jag anhåller att få uppläsa hvad nu gällande reglemente innehåller, så lydande: "— — och åligger det Fullmäktige att hafva noga tillsyn öfver ordningens vidmagthållande inom verkets afdelningar. Utöfningen af nämnda åliggande må Fullmäktige sig emellan fördela på sätt dem bäst och lämpligast synes; dock äro de, en för alla och alla för en, ansvarige för den skada och förlust, som genom en eller flere Fullmäktiges försummelse härigenom Banken möjligen tillskyndas." Vidare föreskrifver samma §, att Fullmäktige skola utse en deputerad, men nämner aldrig ett ord om någon vaxeldeputerad. Det nu framställda förslaget bestämmer likaledes, att alla Fullmäktige skola vara ansvarige, en för alla och alla för en, för den skada och förlust, som genom deputerades försummelse Banken möjligen kan tillskyndas, d. v. s, de öfriga 4 Fullmäktige skola vara ansvarige för de 3 personer, som utplockas för verkställigheten af alla viktiga göromål. Härvid är att märka, det utväljandet af desse deputerade bör ega rum, så snart Herrar Fullmäktige inträda i tjänstgöring, och då desse Herrar måhända alldeles icke känna till hvarandra, anser jag det icke vara försigtigt att föreskrifva val af flere deputerade. Jag hemställer således huruvida icke det nu gällande stadgandet är vida bättre, och att Riksdagen fortfarande låter Fullmäktige få sig emellan fördela handhavandet af Bankens styrelse, på sätt dem bäst och lämpligast synes.

Öfverläggningen var slutad. Sedan Herr Talmannens proposition på bifall till Utskottets nu förevarande hemställan blifvit med ja och nej besvarad, samt votering begärd, uppsattes, justerades och anslogs en så lydande voteringsproposition:

Den, som bifaller hvad Banko-Utskottet i femte punktens andra moment af Utskottets Memorial N:o 9, angående ändringar i femte artikeln af Bankoreglementet, hemställt,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat till Banko-Utskottet återförvisa sagda moment i ofvannämnda punkt.

Omöstningen, i vanlig ordning anställd, utföll med 70 ja emot 40 nej; hvadan förevarande hemställan af Kammaren bifallits.

Mom. 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr De Maré erhöll härefter ordet och yttrade: Jag tager mig friheten hemställa, om icke det vore skäl att tillägga ytterligare ett fjerde moment, som förut funnits infördt under andra artikeln 9 § och 6 mom. i nu gällande Bankoreglemente, men icke nu föreslagits att inflyta, så lydande: "Deputerade, hvilka sig emellan fördela de dem tillhörande göromål, såsom dem lämpligast synes, skola, vid hvarje tillfälle då Fullmäktige sammanträda, för de under tiden från föregående sammankomst besörjda vexelärenden redogöra." Nu kan naturligtvis icke ifrågakomma att i oförändradt skick intaga detta moment i det nya reglementet, sedan göromålen blifvit på annat sätt emellan deputerade fördelade, men deremot kvarstår alltid såsom gällande samma princip, att de deputerade, hvilka fått sig vexelaffärerna anförtrodda, skola vara pligtige att vid hvarje sammanträde redogöra för de under tiden sedan föregående sammanträdet besörjda vexelärenden. Ett dylikt stadgande har icke blifvit af Fullmäktige föreslaget af det helt naturliga skäl, att man öfverlemnade åt Fullmäktige att utarbete instruktion för deputerade, men jag anser emellertid principen om skyldighet för deputerade att på nu nämnda sätt redogöra, vara så vigtig, att den äfven i kommande Bankoreglemente bör uttalas, helst det annars är omöjligt för Fullmäktige att, såsom sig bör, känna och följa ärendenas gång; och vågar jag derföre föreslå att under femte punkten ytterligare ett fjerde moment intages, så lydande: "Deputerade skola, vid hvarje tillfälle då Fullmäktige sammanträda, för de under tiden sedan sista sammanträdet verkställda vexelärenden redogöra."

Dernäst yttrade

Herr Vice Talmannen Mannerskantz: Jag anhåller få fästa uppmärksamheten derpå, att det stadgande, Herr de Maré troligen äsyftar, igenfinnes i andra punkten af nästföljande Banko-Utskotts Memorial N:o 10, motsvarande 95 § mom. 1. Ifrågasätts kan visserligen, huruvida det bör införas här eller der, och i sak instämmer jag med honom.

Herr Rosenberg: För min del tycker jag, att så ansvarsfulla bestämmelser redan finnas intagna i tredje momentet, att några ytterligare, sådana Herr de Maré föreslagit, äro helt och hållet öfverflödiga. Jag är viss derom, att Fullmäktige, sin pligt likmätigt, icke underlåta att affordra

vederbörande deputerade den redovisning, som till deras egen säkerhet erfordras, och yrkar alltså bifall till Utskottets hemställan i förevarande ämne.

Vidare anfördes icke; och Herr de Marés nu framställda förslag blef af Kammaren afslaget.

Utskottets hemställanden under punkterna 6 och 7 blefvo härefter bifallna.

Punkten 8, rörande förändrad lydelse af §§ 72 och 74 i reglementet. Härvid yttrade

Herr Hierta: Jag önskar här göra en obetydlig anmärkning mot ett fel i denna punkt, som troligen insmugit sig under tryckningen af Memorialet. Första momentet lyder nemligen: "Fullmäktige sammanträda en gång i hvarje vecka eller oftare, om ärendenas beskaffenhet och oafbrutna gång sådant fordra"; med ett komma efter ordet "oftare", då jag likväl anser att kommat borde sättas före ordet "eller".

Vidare anfördes icke. Utskottets förslag bifölls; dock borde, på sätt Herr Hierta yrkat, kommatering i åttonde punktens första afdelning ändras sålunda, att det komma, som i Utskottets förslag hade sin plats mellan orden: "oftare" och "om" skulle framflyttas och sättas mellan orden: "vecka" och "eller".

Återstående punkter i förevarande Memorial, från och med den nionde till och med den sjuttonde, blefvo härefter, på särskilda propositioner, af Kammaren bifallne.

§ 6.

Då nu ånyo företogs till handläggning Banko-Utskottets Memorial N:o 10, med förslag till ändringar i 6:te och 7:de artiklarne af Banko-reglementet, blef samma Memorial punktvis föredraget; samt dervid allt hvad Utskottet i detta Memorial yttrat och hemställt, hvar efter annat, af Kammaren gilladt och godkänt, med undantag af Utskottets förslag under punkten 10. Rörande denna punkt, deri Utskottet afgifvit förslag till den §, som skulle motsvara 106 § i nu gällande Bankoreglemente, yttrade

Herr C. A. Larsson: Då Kammaren nyss fastställt den punkt af detta Memorial, i hvilken Bankens tjenstemän förklaras skyldige att tjenstgöra, der de anses behöflige, befarar jag, att, om de, såsom här blifvit föreslaget, skulle erhålla fullmagter på sina tjänster och i dessa icke intages nämnda förbehåll enligt reglementet, man afkortat rättigheten att behörigen tillgodogöra sig de befintliga tjenstemannakrafterna. Jag anser fördenskull, att något fullmagtsväsende icke bör här ifrågakomma, utan att tjenstemännen böra nämnas endast på förordnande, till dess den åsyftade reduktionen af antalet tjänster inom Banken hunnit blifva behörigen och slutligen genomförd; och jag hemställer, att under sådan förutsättning alla må tillförsäkras samma rätt.

Herr de Maré: Då förut blifvit bestämdt, att inom hvarje tjenstegrad tjenstemännen skola förrätta den tjenstgöring, som Fullmäktige dem

anvisa, faller af sig sjelft, att fullmagterna komma att lyda endast å tjenst inom viss tjenstegrad, och följaktligen lärer den anmärkning, Herr Larsson framställt emot den nu föredragna punkten i denna del, icke böra föranelda till någon påföljd, då det ligger i öppen dag, att tjenstemännen i hvarje grad äro pligtige att tjenstgöra på den plats inom graden, der de finnas behöfliche.

Herr Lönnberg: Det torde icke kunna förnekas, att, hvad första tjenstegraden beträffar, kassaskrifvarne, enligt detta stadgande, skulle komma i en något ofördelaktig ställning i jemförelse med kontorsskrifvare; och lika med Herr Larsson tror jag, att rättvisans kraf bäst ses till godo derigenom, att antingen alla dessa tjänster ställas på förordnande eller ock alla förses med fullmakt. I sednare fallet skulle i första momentet punkt sättas vid ordet: "fullmakt", och de öfriga orden utgå.

Herr Wigardt: Jag har endast velat förklara, att jag för min del anser, att den rättighet till erhållande af fullmakt å innehafvande tjenst, som i denna punkt blifvit tillerkänd öfrige tjenstemän inom första lönegraden, äfven bör utsträckas till kassaskrifvarne; och anhåller jag hos Herr Talmannen om proposition i sådan syftning.

Herr Björck: Jag tager mig friheten fästa uppmärksamheten derå, att kassörerne efter det äldre Bankoreglementet, hvilket gällde före det nuvarande, vore ställda i den dåvarande tredje tjenstegraden och således lika med kamererare. Följden har varit, att endast äldre personer, som genomgått första och andra tjenstegraderna, befordrats i allmänhet till kassörer. Då de således tillträd dessa tjenstebefattningar vid temligen framskriden ålder och till följd deraf ganska naturligt varit i saknad af den fermité, om jag så får uttrycka mig, som för utöfvandet af dessa tjänster är så högt af nöden, hafva flera olägenheter uppstått. Derföre hafva ock Bankofullmäktige tillstyrkt och Ständerna förordnat, att kassörerne skulle upptagas i andra tjenstegraden, hvarigenom man hoppats att kunna erhålla yngre personer till dessa platser. Det fordras dock en ganska lång öfning för att med skicklighet och tillräcklig skyndsamhet i kassörsgöromålen betjena allmänheten och det har äfven visat sig mer och mer, att endast de personer, hvilka såsom kassaskrifvare biträdt kassörerne och sålunda hunnit blifva med denna sysselsättning fullt hemmastadde, vore lämplige till kassörsbefattningar. Ännu har man icke kommit derhän, att vid befordringar till dessa tjänster sådant egt rum, men sannolikt skall det snart visa sig, om det är tjenligt att förflytta kassaskrifvare till kassörer. Om nu icke kassaskrifvarne i det hänseende, hvarom nu är fråga, ställas i paritet med Bankens öfrige tjenstemän och särskildt dem i första lönegraden, så är det naturligt, att det skall blifva svårare för Bankostyrelsen att till andra graden befordra personer, som stå nedom den första. Å andra sidan skulle ock följden blifva den, att vid ledighet inom första graden kassaskrifvarne af försigtighet och omtanke, för att vinna en mera betryggad ställning inom verket, sökte sig till kontorsskrifvare och Banken blefve derigenom blottställd att icke ega tillgång på personer, fullt vuxne kassörsgöromål. Kassörerne äro dock på det hela Bankens viktigaste tjen-

stemän; och därför anser jag, att det ligger ett misstag i detta Banko-Utskottets förslag. Jag förenar mig fördenskull i det yrkande, som blifvit af den förste talaren framställt.

I öfrigt får jag tillkännagiva, att jag, för min del, är af den mening, att hela detta fullmagtsväsende icke borde finnas i Banken. Vill man likväl genom en handling tillförsäkra tjänstemännen att under alla omständigheter quarsitta, synes det rättast att benämna denna handling konstitutorial, därför att Bankens styrelse har disciplinär magt öfver tjänstemännen och icke behöfver draga dem till domstol för tjänstefel. Det är vanligtvis i dylika fall man begagnar ordet konstitutorial, och jag anser fördenskull, att Bankofullmäktige böra ega att å de på ordinarie stat upptagna tjänster meddela konstitutorial i stället för fullmagt.

Det kan måhända synas litet underligt, att jag upptagit denna del af saken, men då till min kunskap kommit, att man i Banko-Utskottet missförstått detta Bankofullmäktiges förslag, har jag velat lemna denna förklaring till den kraft och verkan den må medföra.

Herr C. A. Larsson: Det af Ständerna vid förra riksdagen fastställda Bankoreglemente innehåller i 106 § ett stadgande af följande lydelse: "Fullmäktige berättigas intill nästa riksdag att, der omständigheterna dertill föranleda, endast genom förordnande tillsätta ledigblifna tjänster."

Man utgick således från den synpunkt, att vår Bank kräfde mera genomgripande reformer än som redan egt rum, och att, medan dessa genomfördes, man borde söka att under tiden, så mycket som möjligt vore, förminska antalet af tjänstemän samt använda sålunda uppkommande besparingar för att aflöna de öfrige bättre. Vid sådant förhållande och då Bankofullmäktige icke funnit skäl att härutinnan begära någon förändring, synes det mig vara klokast att låta paragrafen tills vidare förblifva sådan den är. I annat fall yrkar jag återremiss, på det Utskottet må komma i tillfälle att föreslå den förändring af punkten, hvarom jag förut gjort framställning.

Herr Aug. Anderson: Mig förefaller det ganska besynnerligt, att kassaskrifvarne icke ansetts böra tillerkännas samma förmån, som Utskottet här föreslagit för Bankens öfrige i första tjänstegraden uppräknade tjänstemän.

För öfrigt är jag hufvudsakligen förekommen af Herr Björck. Måhända är dock, till vinnande af det af honom uppgifna ändamål lämpligast, att punkten blir till Utskottet återremitterad.

Herr de Maré: Så länge debatten endast gällde frågan, om kassaskrifvarne skulle erhålla fullmagt eller ej, hade jag icke ämnat begära ordet. Men sedan Herr Björck uppträdt, har jag funnit mig, såsom ledamot af Banko-Utskottet, böra uppgifva de skäl, på grund hvaraf Utskottet icke velat lemna sitt förord till Bankofullmäktiges förslag, att *alla* tjänster inom Banken borde förses med konstitutorial. Man har icke ansett det lämpligt, att en stor tjänstemannapersonal skulle tillsättas på så lösa grunder, att den blefve helt och hållet beroende af Bankofullmäktiges god-

tycke, så mycket mindre, som Riksdagens Fullmäktige i Banken numera väljas hvarje år och det till följd deraf kunde blifva en alltför stor rörelse inom verket.

En talare här midtemot har yrkat, att den ifrågavarande 106 § skulle bibehållas oförändrad, derföre att de reformer inom Banken ännu icke blifvit till fullo genomförda, hvilka förutsattes böra ega rum, då nämnda paragraf fick sin lydelse. Jag ber då att få nämna, att, till följd af Bankofullmäktiges förslag, Utskottet i 4 mom. af 6 art. fastställt den stat, som utvisar den minskning i tjänstemännens antal, som i närvarande ögonblick ansetts möjlig att åstadkomma, samt att Kammaren ytterligare beslutat, att äfven i öfrigt smärre förändringar i instruktionerna må vidtagas af Fullmäktige för att under loppet af nästa riksdag af Banko-Utskottet prövas och stadfästas. Således kan det väl antagas, att den öfvergångsreglering inom Banken, som under flera års lopp förevarit, nu bör i det närmaste vara undangjord.

Då så är förhållandet och då det, efter hvad jag redan antydt, omöjligt kan vara helsosamt, att en mängd tjänstemän icke äro beroende af annat än godtycket, hvarigenom möjligen den föreställningen hos dem kunde utbildas sig, att de företrädesvis borde söka att ställa sig väl med de för tillfället magtegende, hade det, efter Utskottets och mitt förmenande, icke varit klokt att i sådan syftning reglementera.

Då emellertid Bankoreglementet innehåller, att Fullmäktige må utan dom och ransakning af domstol skilja den försumlige eller felaktige tjänstemannen från sin befattning — ty följderna af ett begånget tjänstefel äro af Fullmäktiges pröfning helt och hållet beroende, — har Banko-Utskottet i denna omständighet funnit ett tillfyllestgörande skäl att icke tillstyrka bifall till Bankofullmäktiges oförmälda yrkande, att Bankens alla tjänstemän endast borde tillsättas genom konstitutorial. Hvad slutligen beträffar det här gjorda undantaget för kassaskrifvare, vill jag icke längre hålla derpå, då de betänkligheter, som deremot under debatten förut yttrats, numera funnit understöd af den Kammarens ledamot, som bäst känner till och kan bedöma förhållandet. Jag anser dock, att någon återremiss för detta ändamål icke behöfver beslutas, utan att Kammaren genast skulle kunna utstryka ordet: "*kassaskrifvare*", hvarigenom man lika väl kommer till målet.

Öfverläggningen förklarades slutad. Sedan Herr C. A. Larsson återtagit sitt under öfverläggningen gjorda yrkande om förslaget återförvisning till Utskottet, samt Herr Talmannens proposition på bifall till samma förslag i oförändradt skick blifvit med nej besvarad, beslöt Kammaren, med godkännande i öfrigt af punkten, att orden: "med undantag hvad angår kassaskrifvarebefattningarne, hvilka endast på förordnande tillsättas", skulle ur den föreslagna paragrafen utgå.

§ 7.

Föredrogs ånyo och punktvis Banko-Utskottets Memorial N:o 11, med förslag till ändringar i 8:de artikeln af Bankoreglementet, om Diskont- och Låne-kontoren.

Utskottets samtliga under punkterna 1:o och 2:o gjorda hemställanden och förslag blefvo, på derom framställda särskilda propositioner, af Kam-maren bifallna.

Punkten 3:o, med förslag till förändrad lydelse af reglementets 130 §. Mom. 1.

Härvid yttrade:

Herr Rundbäck: I afseende å sednare delen af det nu upplästa momentet vill jag anmärka, att den af Utskottet der meddelade förändrade föreskrift beträffande Styrelseledamöternes åliggande synes mig hafva erhållit en alltför stor utsträckning. Pröfningen af inkommande låneansökningar har vid Diskontkontoret i Göteborg hittills egt rum blott tvenne dagar i veckan, men har här i stället blifvit bestämd till *alla* söcknedagar. Jag anser för min del att det varit fullt tillräckligt, att för nämnda kontor, som i detta hänseende förut varit likställt med Lånekoutoret i Malmö, enahanda bestämmelse meddelats, som blifvit för detta sednare här föreslagen, så att Styrelsen skolat för lånehandlingarnes granskning sammanträda 3 dagar i veckan eller hvarannan dag. Utskottet har såsom skäl för sitt förslag anført, "att affärsmän och näringsidkare annars skulle nödgas flere dagar vänta på svar och att detta vore för dem högst olägligt." Visserligen låter det här godt. Men med den erfarenhet, jag varit i tillfälle att förvärfva inom Diskontkontoret i Göteborg, tror jag mig känna, att i allmänhet de lånesökande der icke behöft "vänta på svar" mera än en dag. Om lånehandlingen inlemnats den ena dagen och antagits, hafva penningar erhållits den andra; och detta kan äfven hädanefter ske lika väl och lika lätt, om Styrelsen sammanträder trenne dagar i veckan.

Hvad åter beträffar Utskottets förmenande, att lånesökande heldre vända sig till de enskilda bankinrättningarne än till Riksbankens Lånekontor, kan jag upplysa, att åtminstone vid Lånekontoret i Göteborg ännu icke någon anledning visat sig till något dylikt antagande, då förhållandet snarare varit det motsatta, eller att de penningar kontoret haft att utlåna blifvit efterfrågade till och med i högre grad, än tillgångarne medgifvit. Och att under sådana förhållanden, när medlen sålunda blifvit upptagna och inga finnas för tillfället att disponera, Styrelsen ändock skulle vara förpligtad att sammanträda hvarje dag, kan jag icke finna vara hvarken nödvändigt eller rimligt. En sådan föreskrift, obehöflig för ändamålet, är dessutom så mycket svårare att efterleva, som ledamöterna hädanefter nästan alltid måste vara fulltalige. Vid Diskontkontoret i Stockholm kunna i vissa fall 4 ledamöter af 7 afgöra dylika ärenden, men vid Lånekontoret i Göteborg kan detta icke ske, utan att minst tre ledamöter äro närvarande; och då nu antalet blifvit minskadt från fem till fyra samt det icke alltid är sagdt, att, vid förfall för ett par af desse, suppleanter genast finnas att tillgå, skulle således ärendenas föredragning nödgas afstadna.

Äfven med mera särskild hänsyn till det arfvode, som dessa styrelseledamöter ega att uppbara, finner jag stadgandet icke vara rätt väl afvägdt. Banko-Utskottet har visserligen åt ledamöterna i Styrelsen vid
Diskont-

Diskontkontoret i Stockholm icke anslagit större arvode än åt dem i Göteborg; men härvid är dock att märka, det ledamöterna i Stockholms Diskontkontor tillika äro Bankofullmäktige och i denna egenskap uppbära en lika summa eller 1,600 R:dr.

Vid Malmö Lånekontor åtnjuta styrelseledamöterna ett arvode af 1,200 R:dr med tre dagars tjänstgöring i veckan, men i Göteborg utgår detta blott med 1,600 R:dr med åliggande för dem att tillstådesvara *dagligen* eller sex dagar i veckan och desse erhålla således in summa ett belopp af 400 R:dr för $\frac{1}{2}$ år längre tjänstgöring.

På dessa grunder håller jag före, att en förändring i anmärkta hänseendet bör ske och behöfver göras och föreslår således att sednare delen af momentet må erhålla följande lydelse:

“Diskontering och utlåning — — — — — vid Diskontkontoret i Stockholm alla söcknedagar samt vid Lånekontoren i Göteborg och Malmö minst 3 dagar och vid Lånekontoret i Wisby“ etc.; anhållande jag hos Herr Talmannen om proposition derå.

Herr Kock: Man klagar öfver de former, hvori Riksbanken och filialkontoren arbeta; bland annat säger man att de enskilda bankerna hafva alltiör stort inflytande på Riksbanken. Man har emellertid genom filialkontorens inrättande sökt att utvidga Riksbankens verksamhet. Nu har den föregående talaren föreslagit, att i en så betydlig affärsstad som Göteborg Riksbankens filialkontor skulle utlemna lån endast trenne dagar i veckan. På detta sätt skulle en person kunna få gå i Göteborg tvenne dagar under väntan på svar, om han finge diskonterad en vexel eller icke. Heldre än denna väntan, än denna ovisshet vänder han sig naturligtvis till den enskilda bankinrättningen, der genast besked och expedition erhålles. Såväl för sjelfva affärsrörelsens i Göteborg bekvämlighet som med afseende på nyttan deraf att Riksbankens filialkontor måtte ständigt kunna konkurrera med privatbanken, yrkar jag bifall till Utskottets, som mig synes, välbetänkta förslag.

Herr Sven Nilsson: Den förre talaren yttrade, att man, i händelse icke lånehandlingarne pröfvas och lån utlemnas hvarje dag, kan få gå ett par dagar under väntan på ett lån. Jag tror verkligen icke att detta är så farligt, att man icke derföre bör kunna hjälpa sig med tre utlåningsdagar i veckan. Att det icke för de lånesökande brådskar så mycket som man vill låta påskina, synes deraf, att nästan alla låne-transaktioner besörjas genom kommissionärer. Vill man hafva mer än tre utlåningsdagar i veckan, blir följden den, att valet af styrelseledamöter måste inskränkas till i Göteborg boende personer, hvilket väl icke vore tjenligt. Jag röstar derföre för bifall till Herr Rundbäcks förslag och yrkar afslag på Utskottets.

Herr Carl Ifvarsson: Lika med Herr Sven Nilsson tror jag att Herr Rundbäcks förslag är bäst. Ingen på landsbygden och på längre afstånd boende styrelseledamot kan på det arvode som för hans åliggande är anslaget åtaga sig att hvarje dag infinna sig i Göteborg. Det synes

derföre nödvändigt, att man nöjer sig med tre utlåningsdagar, ty eljest måste man vid val till styrelseledamöter inskränka sig till inom Göteborg boende personer. Om emellertid det med låneinrättningen afsedda ändamålet skall uppnås, är det nödvändigt att i styrelsen äfven finnas ledamöter, som ega kännedom om personerna på landet. Jag yrkar derföre afslag på Utskottets förslag i denna punkt och instämmer med Herr Rundbäck.

Herr Lindström: Jag instämmer i hvad Herr Kock yttrat och hemställer huruvida det är lånerörelsen i en så betydlig affärsstad som Göteborg, som skall lämpa sig efter på landet möjligen boende styrelseledamöters bekvämlighet, eller om det icke snarare bör vara tvärtom, såvida ej Lånekontoret skall vara till endast för desse Herrars skull. Jag tror att Lånekontoret är inrättadt för att betjena den stora allmänheten, och att det är på *dennas* intresse man här har att fästa afseende, och icke på om en eller annan på landet boende person finner det besvärligt att vara direktör. Herr Sven Nilsson har yttrat, att det ej vore af så utomordentlig vigt för den lånesökande, om lånepröfningen ett par dagar fördröjes, enär lånetransaktionerna vanligtvis besörjas genom kommissionärer. Jag får med anledning häraf upplysa, att så icke är förhållandet hvad affärsmännen i Göteborg vidkommer, der det åtminstone hör till undantagen att man af dylikt ombud betjenar sig. Jag yrkar bifall till Utskottets förslag.

Herr A. von Proschwitz: Jag får förklara att jag instämmer med Herr Lindström. Man har i Uddevalla försökt med endast trenne utlåningsdagar, men oaktadt detta samhälle är så betydligt mycket mindre än Göteborg, har man likväl häri måst göra ändring, så att styrelsen för låneansökningars pröfvande sammanträder alla söcknedagar. Direktionen utgöres derföre af stadsboar, och jag har icke hört, att denna omständighet gifvit anledning till några klagomål från landtboarnes sida. Jag yrkar derföre bifall till Utskottets förslag.

Herr Sven Nilsson: Om man betraktar diskontrollen såsom till endast för Göteborgs köpmän, då medger jag att det är obehöfligt att hafva andra direktionsledamöter än stadsboar, men skall landsbygden betjenas af kontoret, då skall den ock vara representerad inom styrelsen. I Malmö har man observerat följderna deraf, att styrelsen utgjorts endast af stadsboar eller nära staden boende. Derföre måste landtboar vara med i direktionen. Vi hafva en privatbank i Christianstad. Den emottager lånehandlingar hvarje dag, men dess direktion sammanträder blott en dag i veckan. Jag ser derföre icke heller någon nödvändighet i att direktionen för Lånekontoret i Göteborg är tillsammans hvarje dag, utan vidhåller jag hvad jag förut yrkat.

Herr Gumælius: En föregående talare har med skäl yttrat, att banken är till för allmänhetens skull, men illa skulle i sanning denna allmänhet vara betjenad, särdeles i en stad med så stor affärsrörelse som Göteborg, i fall man skulle till endast vissa dagar i veckan inskränka

utlåningen. Privatbankerna skulle då i detta som i mycket annat hafva varit läromästare. Som jag emellertid anser att allmänheten har rättighet att fordra, att Banken skall lemna biträde alla dagar, så får jag förklara att jag för min del yrkar bifall till Utskottets förslag i denna punkt.

Herr C. A. Larsson: Då det icke synes nödvändigt att alla direktörerna skola behöfva vara närvarande vid hvarje styrelsesammanträde, och man dessutom anser det anslagna arfvodet vara för lågt, för att ett sådant anspråk skulle kunna ställas på sådane direktionsledamöter, som vore på landet boende, så är detta ett förhållande som väl måtte kunna afhjelpas, utan att en så stor affärsrörelse som den Göteborgska i anledning deraf skall nödgas underkasta sig någon olägenhet. De, som yrka denna inskränkning af Riksbankens Lånekontors utlåningsdagar, äro inga vänner af privatbankerna. Riksbanken och dess afdelningskontor böra vara för allmänheten lika tillgängliga som privatbankerna. Jag anser därför att Lånekontorsdirektionen i Göteborg bör vara skyldig att betjena allmänheten alla dagar. Jag vill dessutom påpeka en annan omständighet. I handels- och näringsdiskonten inflyta penningar dagligen. Om således lån icke hvarje dag utlemnas, komma penningar att somliga dagar ligga räntelösa, till betydlig förlust för Banken. Köpmän och affärsmän i allmänhet hafva för öfrigt mera brådtom, hvad deras lånetransaktioner beträffar, och kunna icke, såsom landtmannen, utan skada vänta en eller annan dag. Äfven detta är ett förhållande, som förtjenar afseende. Jag yrkar därför att dessa skäl bifall till Utskottets förslag.

Herr Rundbäck: En talare har yttrat, att man måste fästa sig mera vid allmänhetens behof än vid direktionens beqvämlighet. Denna anmärkning är visserligen riktig, men i här förevarande fall är den icke befogad. Jag anser, att, om Lånekontoret hvar annan dag utlemnar lån, är detta för de lånesökandes behof fullt tillräckligt; ty på detta sätt kan jag ju alltid, om jag inlemnar lånehandlingarne den ena dagen, erhålla penningar den andra. Direktionen måste ju i alla händelser alltid hafva någon tid för att pröfva säkerheten och beräkna huru stora tillgångar den för hvarje utlåningsdag har att disponera. Derfor kan det, oaktadt den ofantliga vigt man här tyckes fästa vid att man skall kunna genast bekomma penningar, ändock inträffa att man måste vänta en dag. Min mening är naturligtvis icke, att kontoret någon söcknedag skall vara stängdt, det har icke heller varit det hitintills; jag yrkar endast att styrelsen icke skall vara skyldig att sammanträda endast för pröfning af låneansökningar hvar enda dag, och vidhåller således hvad jag förut yttrat.

Öfverläggningen förklarades vara afslutad. Herr Talmannen framställde proposition på bifall till Utskottets förslag i oförändradt skick. Denna proposition besvarades med ja och nej, hvarjemte votering begärdes; och uppsattes alltså, justerades och anslogs en voteringsproposition af följande lydelse:

Den, som vill, att den del af 1:sta momentet i 3:dje punkten af Banko-Utskottets Memorial N:o 11, som handlar om diskontering och utlåning från handels- och näringsdiskontfonden i Stockholm och Låne-

kontoren, skall utan förändring antagas, sådan densamma af Utskottet föreslagits,

röste ja;

Den, det ej vill,

röste nej;

Vinner nej, har Kammaren beslutat, att berörda del af ifrågavarande moment skall hafva följande lydelse: "Diskontering och utlåning från handels- och näringsdiskontfonden sker vid Diskontkontoret i Stockholm alla söcknedagar, vid Lånekontoren i Göteborg och Malmö minst 3 dagar och vid Lånekontoret i Wisby minst en dag i hvarje vecka."

Omröstningen försiggick i grundlagsenlig ordning och befanns, efter voteringsseklarnes öppnande, hafva utfallit med 77 ja emot 30 nej; i följd hvaraf Kammaren bifallit hvad Utskottet föreslagit.

Utskottets förslag rörande momenten 2 och 3 biföllos.

Härefter föredrogos, hvart efter annat, Utskottets under punkterna 4, 5, 6 och 7 framställda förslag, hvilka, på särskilda propositioner, af Kammaren biföllos.

Punkten 8, rörande reglementets 137 §.

Vid mom. 1 yttrade

Herr Jöns Pehrsson: För min del anser jag den åt bankoombuden i landsortens Diskontkontor föreslagna aflöning af 4,800 R:dr vara alldeles för högt tilltagen, när den ej står i riktigt förhållande till hvad ombuden i Riksbanken här i Stockholm mest uppbära.

Jag yrkar derföre nedsättning med 1,000 R:dr för hvardera bankoombudet.

Herr Lindström: Jag får upplysa, att Utskottet, som ej funnit anledning till någon förhöjning af arvodesbeloppen åt bankoombuden, desto mindre ansett nedsättning af dessa belopp böra ifrågakomma, som Bankofullmäktige icke framställt något förslag i sådant hänseende.

Vidare anfördes icke och Utskottets förslag biföllos.

Hvad Utskottet under denna punkt vidare yttrat och hemställt, äfvensom förslagen under punkterna 9 och 10 blefvo af Kammaren bifallna.

§ 8.

Föredrogos ånyo: Banko-Utskottets Memorial N:o 12, angående föreskrifterna i 9:de och 10:de artiklarne af Bankoreglementet.

Kammaren biföll punktvis allt hvad Utskottet uti detta Memorial yttrat och hemställt.

§ 9.

Anmälades och bordlades första gången:

Första Kammarens protokollsutdrag N:o 138 med delgifvande af nämnde Kammarens beslut rörande dess Tillfälliga Utskotts Utlåtande N:o 11;

Stats-Utskottets Utlåtanden N:is 33—37 samt 42;

Bevillnings-Utskottets Betänkande N:is 9 och 10;
Banko-Utskottets Betänkanden N:is 15 och 16;
Andra Kammarens Tillfälliga Utskotts (N:o 3) Betänkande N:o 3,
(i samlingen N:o 23).

§ 10.

Upplästes och godkändes protokollsutdrag rörande de ärenden, som finnas antecknade i 3:de och 4:de §§ af detta protokoll.

Sammanträdet afslutades kl. $\frac{1}{4}$ 10 e. m.

In fidem
H. Husberg.

Måndagen den 18 Mars.

Kl. 6 e. m.

§ 1.

Protokollet för den 16 dennes, för- och eftermiddagen, samt protokollsutdrag angående de ärenden, som finnas antecknade i 5, 6, 7 och 8 §§ af nämnda protokoll, upplästes och godkändes.

§ 2.

Beviljade Kammarerna ledighet från deltagande i riksdagsgöromålen åt Herr *Lindström* under 8 dagar från och med den 19 samt åt Herr *Johannes Andersson* under 10 dagar från och med den 23 uti innevarande månad.

§ 3.

Vid ånyo skedd föredragning af Banko-Utskottets Utlåtande N:o 13, med förslag rörande användandet af den sedan 1865 års början upplupna bankovinst uppstod öfverläggning, i hvilken nedannämnde Herrar ledamöter deltog; och yttrade

Herr Stråle: Jag föreställer mig, att flertalet bland Kammarens ledamöter icke kunnat undgå att, i likhet med mig, vid genomläsandet af Banko-Utskottets förevarande Betänkande finna, huru motiveringen pekar